

Nr 101

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m.; given Stockholms slott den 19 januari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för inrikesdepartementet förordade grunder utfärda bestämmelser angående avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m.; och

2. antaga härvid fogade förslag till förordning om ändring i förordningen den 29 mars 1946 (nr 99) om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordningen).

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Mot bakgrunden av den omorganisation av civilförsvaret, som beslutats under senare år, föreslås i propositionen nya grunder för avlöning åt civilförsvarspliktiga. Bestämmelserna är i första hand avsedda att tillämpas under fredsförhållanden. Vidare föreslås att familjebidrag skall kunna utgå till vissa civilförsvarspliktiga. Förmånerna förordas i princip skola utgå enligt samma regler som för värnpliktiga vid tjänstgöring inom krigsmakten. I viss mån gynnsammare föreskrifter föreslås gälla för civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern, vilka anses böra erhålla en civilförsvarspenning som i stort sett anpassas till vederbörandes inkomstläge. Män och kvinnor jämställs med avseende å ekonomiska förmåner. I överensstämmelse med reglerna inom försvaret föreslås skyldigheten att utgiva familjebidrag åt civilförsvarspliktiga med undantag av verksskyddspersonal skola åvila kommunerna. Statsbidrag förutsättes skola utgå till kommunernas kostnader härför enligt samma grunder som beträffande värnpliktigas familjebidrag.

Förslag

till

Förordning

om ändring i förordningen den 29 mars 1946 (nr 99) om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordningen)

Härigenom förordnas, *dels* att rubriken till förordningen den 29 mars 1946 om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordningen)¹ skall lyda på sätt nedan angives, *dels* att i samma förordning skall efter 1 § införas en ny paragraf, benämnd 1 a §, av nedan angiven lydelse, *dels* ock att 1, 27, 29, 35 och 40 §§ nämnda förordning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Familjebidragsförordning

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

1 m o m. Bestämmelserna i denna förordning skola, i den omfattning och under de villkor, som i förordningen sägs, äga tillämpning beträffande värnpliktiga, som enligt värnpliktslagen inkallas till tjänstgöring.

1 m o m. Bestämmelserna i denna förordning skola, i den omfattning och under de villkor, som i förordningen sägs, äga tillämpning beträffande värnpliktiga, som enligt värnpliktslagen inkallas till tjänstgöring, *ävensom beträffande civilförsvarspliktiga, som inkallas till tjänstgöring enligt 12 § civilförsvarslagen, i den mån de fullgöra tjänstgöring före det kalenderår, under vilket de fylla fyrtioåttå år, och tjänstgöringen jämlikt 20 § civilförsvarslagen ej skall anses fullgjord i kommunal anställning.*

Med värnpliktig — — — — — gällande grunder.

Med civilförsvarspliktig avses den som avlönas enligt för civilförsvarspliktiga gällande grunder.

2 mom. Vad i — — — — — 28 § 1 mom. värnpliktslagen.

¹ Senaste lydelse av förordningen i dess helhet, se SFS 1960:152.

(Nuvarande lydelse)

3 m o m. Konungen äger föreskriva, att bestämmelserna i denna förordning skola, med de inskränkningar som finnas påkallade, äga tillämpning å värnpliktiga jämväl i andra fall än i 1 mom. avses ävensom å krigsfrivilliga och annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten.

Konungen må jämväl förordna, att medlemmar av frivillig försvarsorganisation, däri inbegripet hemvärnet, under tid, då de enligt i kommandoväg meddelade bestämmelser delta i utbildningskurs eller övning, skola, i den omfattning och under de villkor Konungen föreskriver, äga åtnjuta familjebidrag.

4 mom. Vid krig — — — — — äga tillämpning.

(Föreslagen lydelse)

3 m o m. Konungen äger föreskriva, att bestämmelserna i denna förordning skola, med de inskränkningar som finnas påkallade, äga tillämpning å värnpliktiga och civilförsvarspliktiga jämväl i andra fall än i 1 mom. avses ävensom å krigsfrivilliga och annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten eller i civilförsvaret.

Konungen må jämväl förordna, att medlemmar av frivillig försvarsorganisation, däri inbegripet hemvärnet, eller med civilförsvaret samverkande frivillig organisation under tid, då de enligt i kommandoväg eller, såvitt rör civilförsvaret, av Konungen eljest meddelade bestämmelser delta i utbildningskurs eller övning, skola, i den omfattning och under de villkor Konungen föreskriver, äga åtnjuta familjebidrag.

1 a §.

Vad i följande paragrafer med undantag av 20 § stadgas om värnpliktig skall gälla jämväl civilförsvarspliktig, å vilken förordningen är tillämplig enligt 1 §.

Vid tillämpning av förordningen inom civilförsvaret skall iakttagas

att familjebidrag må utgå allenast under förutsättning att tjänstgöring fullgjorts minst sex dagar i följd,

att vad i förordningen sägs om värnpliktigs hustru, hustrus barn och adoptivbarn samt frånskilda hustru skall gälla civilförsvarspliktigs make, makes barn och adoptivbarn samt frånskilda make,

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

att vad som stadgas om värnpliktigs första tjänstgöring (tjänstgöring i en följd) skall, beträffande civilförsvarspliktig som icke är i civilförsvaret inskriven värnpliktig, avse civilförsvartjänstgöring som fullgöres tidigare än under det kalenderår, under vilket han uppnår tjugutre års ålder,

samt att tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen skall motsvaras av tjänstgöring jämlikt 12 § 2 mom. och 3 mom. första stycket civilförsvarlagen.

27 §.

Skyldigheten att utgiva familjebidrag och hemortslön åligger kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Var den värnpliktige nämnda dag bosatt utom riket, ankommer betalningsskyldigheten på Stockholms stad.

Skyldighet att pröva ansökan om familjebidrag samt att, utom såvitt rör familjebidrag till verkskyddspersonal, utgiva familjebidrag och hemortslön åligger den kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat förrättas, ägt där mantalsskrivas. Var den värnpliktige nämnda dag bosatt utom riket, ankommer betalningsskyldigheten på Stockholms stad.

Om den ————— åtnjuter familjebidrag.

Familjebidrag till verkskyddspersonal skall utgivas av den civilförsvarspliktiges arbetsgivare.

29 §.

Kommun, som ————— av staten.

Då särskilda ————— stycket sägs.

Har familjebidrag på grund av felaktigt förfarande från militär myndighet rörande åtgärd, som jämlikt meddelade föreskrifter ålegat

Har familjebidrag på grund av felaktigt förfarande från militär myndighet eller civilförsvarsmyndighet rörande åtgärd, som jämlikt med-

(Nuvarande lydelse)

militärmyndigheten, utgått med för högt belopp eller för längre tid än som rätteligen skolat ske och hade familjebidragsnämnden icke skäligen bort inse att sådan felaktighet förekommit, äger kommun, som utgivit ersättningen, på villkor som Konungen äger fastställa efter ansökan hos tillsynsmyndigheten av statsmedel erhålla åter det för mycket utgivna beloppet.

(Föreslagen lydelse)

delade föreskrifter ålegat *militär- eller civilförsvarsmyndigheten*, utgått med för högt belopp eller för längre tid än som rätteligen skolat ske och hade familjebidragsnämnden icke skäligen bort inse att sådan felaktighet förekommit, äger kommun, som utgivit ersättningen, på villkor som Konungen äger fastställa efter ansökan hos tillsynsmyndigheten av statsmedel erhålla åter det för mycket utgivna beloppet.

35 §.

Talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, må fullföljas av värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt ifråga om familjebidrag jämväl av den, för vilken familjebidrag kan utgå. För barn må barnavårdsman fullfölja talan.

Talan mot beslut i ärende, som avses i denna förordning, må fullföljas av värnpliktig, vars rätt beslutet rör, samt i fråga om familjebidrag jämväl av den, för vilken familjebidrag kan utgå, *ävensom av arbetsgivare, som enligt 27 § tredje stycket är skyldig utgiva bidraget*. För barn må barnavårdsman fullfölja talan.

Talan mot länsstyrelses — — — — — beslutet rör.

40 §.

1 m o m. Därest mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring kunna förväntas, äger Konungen förordna om vidtagande av erforderliga åtgärder till undvikande av tidsutdräkt med familjebidragens utbetalande.

2 m o m. Om vid mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring fara uppstår för dröjsmål med utbetalande av familjebidrag, må tillsynsmyndigheten meddela familjebidragsnämnd tillstånd att i enlighet med de närmare föreskrifter, tillsynsmy-

1 m o m. Därest mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring *eller civilförsvartjänstgöring* kunna förväntas, äger Konungen förordna om vidtagande av erforderliga åtgärder till undvikande av tidsutdräkt med familjebidragens utbetalande.

2 m o m. Om vid mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring *eller civilförsvartjänstgöring* fara uppstår för dröjsmål med utbetalande av familjebidrag, må tillsynsmyndigheten meddela familjebidragsnämnd tillstånd att i enlighet med de

(Nuvarande lydelse)

digheten må lämna, för familjemedlem, som i 3 § a) sägs, utbetala provisoriskt bestämd familjepenning. Tillståndet må avse en tid av högst en månad. Sålunda utbetalat belopp skall avräknas å slutligt fastställt familjebidrag, i den mån detta senare belöper å tid, för vilken provisoriskt bestämd familjepenning utgått.

(Föreslagen lydelse)

närmare föreskrifter, tillsynsmyndigheten må lämna, för familjemedlem, som i 3 § a) sägs, utbetala provisoriskt bestämd familjepenning. Tillståndet må avse en tid av högst en månad. Sålunda utbetalat belopp skall avräknas å slutligt fastställt familjebidrag, i den mån detta senare belöper å tid, för vilken provisoriskt bestämd familjepenning utgått.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1963.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 ja-
nuari 1962.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social-, kommunika- tions-, finans- och civildepartementen anmäler chefen för inrikesdepar- tementet, statsrådet Johansson, *fråga om avlöningsförmåner för civilför- svarspliktiga m. m.* och anför därvid följande.

Inledning

I skrivelse den 14 november 1959 upptog *civilförvarsstyrelsen* frågan om översyn av gällande bestämmelser angående ersättning till civilförvars- pliktiga vid tjänstgöring i civilförsvaret m. m. Styrelsen erinrade, att enligt beslut av statsmakterna under senare år civilförsvarets organisation i vik- tiga hänseenden skall ändras. Bl. a. blir civilförvarsområdena färre till antalet och således vart för sig större. Huvuddelen av det lokala allmänna civilförsvaret grupperas i orternas ytterområden eller ännu längre bort och personalen kaserneras för att snabbt kunna rycka ut. Som förstärk- ning eller strategisk reserv till det lokala civilförsvaret upprättas regionala enheter. De viktigaste regionala enheterna, undsättningskårerna, kommer att rekryteras med huvudsakligen värnpliktig personal och under beredskap hållas mobiliserade allt efter de krav, som beredskapen ställer. Såväl det lokala som det regionala civilförsvaret tillföres från krigsmakten reservof- ficerare och värnpliktiga underofficerare. Slutligen har den maximala ut- bildningstiden under fred ökat.

Styrelsen framhöll, att de angivna förutsättningarna för den nya civil- försvarsorganisationens verksamhet vore helt andra än de som gällde vid tiden för antagandet av huvuddelen av nuvarande ersättningsbestämmelser, och anförde härom bl. a.

Avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret innehåller gemensamma bestämmelser för såväl fred som beredskap. Redan häri ligger en svaghet, enär freds- och krigsverksamheten uppvisar avsevärda olikhe- ter. Men reglementet är därjämte starkt föråldrat. Avlöning skall bl. a. utgå dels för vissa administrativa uppgifter och dels i samband med utbildnings-

verksamhet. De administrativa sysslorna skall emellertid ej längre fullgöras av inskriven personal. Utbildningsverksamheten, som tidigare i huvudsak avsåg lokal timundervisning, blir i ökad grad central eller regional dagundervisning. Avlöningsbestämmelserna för tjänstgöring i övrigt bygger i princip på den förutsättningen, att civilförsvarets personal icke skall vara kasernerad. Så måste emellertid i stor utsträckning bli fallet. Genom kasertering uppkommer helt andra krav på bidrag av skilda slag såsom familjebidrag, hyresbidrag och ersättning för förslitning av egna persedlar. Reglementet saknar helt regler för avlöning, pension m. m. åt det befäl, som skall överföras från krigsmakten till civilförsvaret.

Gällande bestämmelser om resekostnads- och traktamentsersättning samt ersättning i vissa fall för mistad arbetsinkomst kan i huvudsak godtagas för därmed avsedd utbildning utom i vad avser ersättning för mistad arbetsinkomst. I sistnämnda hänseende har styrelsen gjort särskild framställning. Bestämmelserna är emellertid ej avpassade för den centrala utbildningen av värnpliktig personal i undsättningskårerna. Nya regler erfordras härför.

Slutligen har penningvärdesförsämringen skapat en förändrad situation.

Av det anförda ansåg styrelsen framgå, att en översyn av gällande ekonomiska bestämmelser vore nödvändig.

I anledning av civilförsvarsstyrelsens framställning uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1959 åt 1954 års värnpliktsavlöningsutredning att verkställa dels översyn av gällande bestämmelser om avlöning och andra ersättningar till civilförsvarspliktiga vid tjänstgöring i civilförsvaret, dels ock utredning beträffande de ekonomiska förmåner, som skall utgå till reservofficerare och värnpliktiga vid tjänstgöring i civilförsvaret.

1954 års värnpliktsavlöningsutredning¹ har med skrivelse den 29 december 1960 överlämnat ett betänkande med förslag rörande avlöningsförmåner m. m. för civilförsvarspliktiga (stencilerat).

Förslagen bygger på principerna, att reservofficerare, som tillföres civilförsvaret, skall beredas enahanda förmåner som skulle ha tillkommit dem vid fortsatt anställning inom krigsmakten, att värnpliktiga, som tillföres civilförsvaret, vid civilförvarstjänstgöring, som fullgöres i stället för värnpliktstjänstgöring och i motsvarande omfattning, skall ha samma förmåner som vid värnpliktstjänstgöring, samt att för övriga civilförsvarspliktiga förmånerna skall anslutas till de värnpliktigas. Vidare anses kvinnor och män böra vara likställda i fråga om ersättning. De förordade bestämmelserna avser närmast fredsförhållanden.

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av civilförsvarsstyrelsen, chefen för försvarsstaben, försvarets civilförvaltning, socialstyrelsen, statskontoret, statens lönenämnd, överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län — de två sistnämnda gemensamt —, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus,

¹ Tillförordnade expeditionschefen i civildepartementet G. Söderberg, byråchefen vid försvarsstaben U. S. Rosenblad, talmannen G. V. Sundelin och riksdagsmannen M. G. Gustafsson.

Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund — de två sistnämnda gemensamt —, landsorganisationen i Sverige, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, statstjänstemännens riksförbund, svenska arméns och flygvapnets reservofficersförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, högerns ungdomsförbund och svenska landsbygdens ungdomsförbund.

Remissinstanserna tillstyrker i det väsentliga utredningens förslag. I ett stort antal yttranden förordas dock jämkningar i vad avser förmåner för sådana civilförsvarspliktiga, som icke är till civilförsvaret överförda reservofficerare eller värnpliktiga.

Efter det att betänkandet avgavs har Kungl. Maj:t — med stöd av riksdagens beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition den 13 mars 1959 (nr 114) angående ny organisation för civilförsvaret m. m. — utfärdat kungörelse om befälsanställning i civilförsvarets krigsorganisation (SFS 1961: 491). Enligt kungörelsen må den som antagits till reservofficer vid armén efter ansökan anställas i civilförsvaret för tjänstgöring i befälsbefattning inom det allmänna civilförsvarets krigsorganisation. Den som antagits såsom befälsanställd är under anställningstiden befriad från fullgörande av civilförsvarsplikt. I kungörelsen meddelas bestämmelser om avlöningsförmåner till ifrågavarande befälsanställda, vilka bestämmelser skall tillämpas i den mån icke särskilda för beredskapstillstånd eller krig avsedda föreskrifter äger tillämpning.

Samtidigt med avgivande av förevarande betänkande överlämnade 1954 års värnpliktsavlöningsutredning till chefen för försvarsdepartementet ett betänkande med förslag rörande förmåner för värnpliktiga m. fl. under frivillig tjänstgöring, m. m.

Förslagen, som är av intresse även för civilförsvaret, innebär bl. a., att manlig och kvinnlig personal, som tjänstgör frivilligt, skall jämställas ifråga om rätt till avlöning och andra förmåner. Ersättningsreglerna skall härvid i större utsträckning än nu anknytas till de för värnpliktiga gällande grunderna. Vidare förordas utvidgad skattefrihet för förmånerna till värnpliktiga och annan personal. Slutligen föreslås omläggning av familjebidraget till rörelseidkare.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan om förmånerna till den inom civilförsvaret tjänstgörande personalen till närmare behandling. Då de befälsanställdas förhållanden redan reglerats, förbigår jag vad utredningen föreslagit härom.

Gällande bestämmelser

Ifrågavarande bestämmelser återfinnes huvudsakligen i avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret den 15 juli 1944 (nr 546;

ändr. 1948: 44) och kungörelsen den 14 september 1944 (nr 658) om grunder för ersättning för civilförvarstjänstgöring i verkskydd. Vidare har Kungl. Maj:t vid skilda tillfällen meddelat kompletterande föreskrifter. Efter det att 1954 års värnpliktsavlöningsutredning avgav nu förevarande betänkande har Kungl. Maj:t utfärdat provisoriska bestämmelser angående avlöning m. m. åt värnpliktiga i civilförsvarets undsättningskårer. Rörande ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret gäller en förordning den 14 maj 1954 (nr 249).

Avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret innehåller i stort sett följande.

Civilförsvarspliktig, som under minst tre dagar i följd fullgör tjänstgöring i det allmänna civilförsvaret, omfattande i genomsnitt minst åtta timmar varje söckendag, äger uppbära *daglön*. Om tjänstgöringen är särskilt ansträngande eller förlagd mer än tio kilometer från bostaden, kan daglön utgå även om det genomsnittliga antalet arbetstimmar för dag icke uppgår till åtta. Daglönen utgår med hänsyn till den indelning i ortsgrupper, som enligt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering var gällande vid utgången av år 1947, och utgör i ortsgrupp I sex kronor, i ortsgrupp II sju kronor och i ortsgrupp III åtta kronor med tillägg av en krona 65 öre för familjemedlem, som fyllt 16 år, och en krona 20 öre för annan familjemedlem. Tillhör den kommun, inom vilken tjänstgöringen sker, annan ortsgrupp än den kommun, där den tjänstgörande har sitt hemvist, skall den högre ortsgruppen tillämpas. För person, som innehar befälsställning eller särskild kompetens för viss civilförvarstjänst, kan daglönen höjas med högst fyrtio procent. Har tjänstgöringen viss avlöningsperiod varit förlagd å sådan tid och varit av den beskaffenhet, att den tjänstgörande under minst halva antalet tjänstgöringsdagar skäligen bör ha kunnat fullgöra sitt ordinarie arbete, skall daglönen för nämnda dagar reduceras till halva beloppet. Full daglön uppbäres för begynnelse- och slutdagar, därest tjänstgöringen dessa dagar uppgått till minst hälften av den eljest brukliga tjänstgöringstiden för dag; eljest utgår halv daglön.

Som familjemedlemmar till den, som fullgör civilförvarstjänstgöring, räknas — under vissa i reglementet särskilt angivna förutsättningar — dels make, barn, adoptivbarn samt frånskild make, dels föräldrar, adoptant, makes barn och makes adoptivbarn, dels ock husföreståndarinna.

Därest person till följd av civilförvarstjänstgöring, som berättigar till daglön, under en avlöningsperiod gått miste om inkomst till belopp överstigande daglönen, utgår *ersättning för inkomstminskning* med belopp, var till civilförvarschefen finner minskningen ha uppgått, dock med högst hälften av daglönen.

I vissa fall kan även *bostadsbidrag* utgå. Skäligt bostadsbidrag kan sålunda av länsstyrelsen efter ansökan tillerkännas den som på grund av längre tids civilförvarstjänstgöring lider sådan minskning i sina inkomster, att han icke förmår bestrida utgifterna för sin bostad. Bidraget må icke överstiga bostadens hyresvärde, däri inbegripet kostnad för bostadens uppvärmning.

Vid tjänstgöring, som omfattar kortare tid än tre dagar i följd eller eljest icke berättigar till daglön, utgår *timlön*. Denna utgör en tiondel av daglönen i motsvarande befattning för icke familjeförsörjare. Timlön utgår

dock för högst tolv timmars tjänstgöringstid under samma dygn och blott för tjänstgöring, som omfattar minst två timmar av ett dygn. För tjänstgöring, som avser egen utbildning eller övning, utgår timlön allenast i den mån sådan tjänstgöring under ett kalenderår uppgår till mer än sextio timmar eller vederbörande på grund av sådan tjänstgöring går miste om arbetsinkomst till motsvarande belopp.

I *tjänstgöringstid* inräknas tid för färd till eller från tjänstgöringsplatsen.

Här avsedd civilförsvarspliktig är berättigad till *fria resor* och, då på grund av tjänstgöringens beskaffenhet egen bostad icke kan begagnas, *fri inkvartering*. För dagavlönad, som in natura erhåller full *förplägnad*, minskas daglönen med två kronor.

För *person under aderton år* äger civilförsvarschefen bestämma lägre dag- eller timlön samt lägre avdrag för *förplägnad in natura*.

För sådan personal i befälsställning, vars tjänstgöring icke kan hänföras till vissa dagar eller timmar, äger Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar fastställa *arvoden, beräknade för år eller månad*.

Lön, ersättning för mistad inkomst och bostadsbidrag utbetalas i efterskott för *avlöningsperioder*, vilka, där ej civilförsvarsstyrelsen annorlunda förordnar, skall omfatta den 1—15 och den 16—den sista i varje månad.

Den, som tagits i anspråk för civilförvarstjänstgöring tills vidare, äger vid *tjänstledighet* på grund av olycksfall i tjänsten så ock för i tjänsten ådragen yrkessjukdom eller svårare smittsam sjukdom under två månader åtnjuta full lön samt i förekommande fall ersättning för mistad inkomst och bostadsbidrag. Under tjänstledighet för annan sjukdom må under samma tid utgå belopp motsvarande tre fjärdedelar av nyssnämnda förmåner. Nu ifrågavarande personal må av civilförsvarschefen beviljas *permission* med bibehållna avlöningsförmåner högst en dag för varje månads fullgjord tjänstgöring.

Över civilförsvarschefens beslut i ärende, som avses i reglementet, kan *besvär* anföras hos länsstyrelsen. Beslut, som meddelats av länsstyrelse, må överklagas hos kammarrätten. Kammarrättens beslut får icke överklagas.

Reglementet gäller oberoende av om civilförsvarsberedskap anbefallts eller ej. Det är icke tillämpligt bl. a. i det fall att civilförsvarspliktig skall anses fullgöra civilförvarstjänstgöringen i kommunal anställning. För avlöning och annan ersättning vid dylik tjänstgöring åligger det kommunen att svara.

Enligt 1944 års civilförvars lag var arbetsgivare skyldig att till de i hans tjänst anställda utgiva *ersättning vid tjänstgöring i verksamhet enligt grunder, som fastställdes av Konungen*. Föreskrift av motsvarande innehåll har upptagits även i 1960 års civilförvars lag. Den förut nämnda kungörelsen den 14 september 1944 anger i huvudsak följande grunder för ersättningen.

För tjänstgöring under tid, då vederbörande eljest skulle varit sysselsatt med annat arbete åt arbetsgivaren, utgår ersättning med belopp motsvarande den inkomst den tjänstgörande skulle åtnjutit i nämnda arbete. Samma regel skall gälla, om den tjänstgörande måste inskränka sin arbetstid på grund av behov av vila eller av annan anledning, som sammanhänger med tjänstgöringen.

För annan tjänstgöring än nu sagts utgives — på grundval av den tidigare nämnda indelningen i ortsgrupper — timlön med 60 öre i ortsgrupp I, 70 öre i ortsgrupp II och 80 öre i ortsgrupp III. Ersättning utgår ej, om tjänstgöringen icke omfattar minst två timmar per dygn. Därest tjänstgöringen avser egen utbildning eller övning, utbetalas ersättning blott i den mån sådan tjänstgöring under ett kalenderår uppgår till mer än 60 timmar.

Genom beslut den 26 maj 1950 (med däri senare vidtagna ändringar) har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter om bl. a. ersättning för mistad arbetsinkomst vid deltagande i centralt anordnad kurs inom civilförsvaret. Med centralt anordnad kurs förstås härvid kurs, som anordnas av civilförsvarsstyrelsen eller länsstyrelse eller på dessa myndigheters föranstaltande. Deltagare i sådan kurs är berättigad till ersättning för mistad arbetsinkomst. I de fall, då kursdeltagare äger uppbära lön enligt det för personal i det allmänna civilförsvaret gällande avlöningsreglementet, må ersättning utgå allenast om och i den mån inkomstminskningen överstiger den lön, som tillkommer honom för ifrågavarande tid. Ersättning må i intet fall utgå med högre belopp än efter 40 000 kronor för år. Från ersättning enligt dessa regler uteslutes civilförsvarschef och ställföreträdare för dylik samt statsavlönad befattningshavare vid polisväsendet, som är befattningshavare inom allmänna civilförsvarets ordningstjänst eller distriktschef, civilförsvarsfogde (numera civilförsvarsombud) eller ersättare för dem. Ej heller utgives ersättning i fall där deltagande jämlikt civilförsvarslagen skall anses ske i kommunal anställning.

I vad avser resekostnads- och traktamentsersättning gäller enligt samma beslut bl. a. följande.

Civilförsvarschef och ställföreträdare för civilförsvarschef, som icke är landsfiskal eller landsfiskalsassistent, skall vid resa för på honom såsom civilförsvarschef eller ställföreträdare för civilförsvarschef ankommande åtgärd eller för deltagande i central kurs åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet, varvid han — där ej anorlunda stadgas — skall hänföras till rese- och traktamentsklassen B.

Annan befattningshavare vid allmänna civilförsvaret än civilförsvarschef eller ställföreträdare för civilförsvarschef skall, såframt han icke är landsfiskal eller landsfiskalsassistent, vid resa för deltagande i utbildningskurs vid statens civilförsvarskola åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet, varvid han skall hänföras till rese- och traktamentsklassen B. Därest kost tillhandahålles genom kursledningens försorg, skall i stället för sistberörda dagtraktamente, utöver vad vederbörande har att erlagga för kosten, utgå ett särskilt traktamente med fem kronor för dag.

Jämväl vid resa för deltagande i annan central kurs skall sådan innehavare av eller ersättare å befattning i det allmänna civilförsvaret, som i föregående stycke avses, åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet, varvid han skall hänföras till rese- och traktamentsklassen C. Därest kost tillhandahålles genom kursledningens

försorg, skall i stället för sedvanligt dagtraktamente, utöver vad vederbörande har att erlægga för kosten, utgå ett särskilt traktamente med fyra kronor 50 öre för dag.

Slutligen äger civilförsvarspliktig kvinna, som avses i 3 § 1948 års utbildningskungörelse (numera 5 § 1960 års utbildningskungörelse), vid deltagande i lokal kurs, därest vederbörande har att från bostaden till utbildningsplatsen färdas mer än en kilometer, åtnjuta ersättning för av resan föranledd kostnad, beräknad efter billigaste lämpliga färdssätt.

För landsfiskaler och landsfiskalsassistenter tillämpas bestämmelser i ett Kungl. Maj:ts brev den 17 juni 1943, enligt vilket deltagande i kurser och övningar, krigsspel och studiebesök skall betraktas såsom tjänstgöring samt resor för sådant ändamål såsom resor för tjänsteförrättning.

Föreskrifter om traktamente i fall då kost tillhandahålles vid utbildningskurs har meddelats även för vissa andra fall än de förut nämnda.

Enligt beslut den 21 maj 1954 (med däri senare vidtagen ändring) gäller, att hushållsarbetsande kvinna vid deltagande i central utbildningskurs må, därest hon icke erhåller ersättning för mistad arbetsinkomst, åtnjuta ersättning för kostnader i anledning av deltagandet med tjugo kronor för dag. Om kursdeltagaren uppbär lön enligt det för personal i det allmänna civilförsvaret gällande avlöningsreglementet, skall ersättningen minskas med lönebeloppet.

I brev den 3 juni 1960 har Kungl. Maj:t meddelat följande bestämmelser beträffande arvode m. m. till civilförsvarschefer.

Arvode till civilförsvarschef må fr. o. m. den 1 juli 1960 tills vidare utgå med beloppet för den arvodesgrupp civilförvarsområdet tillhör enligt följande indelning, nämligen för arvodesgrupp 1 1 320 kronor, arvodesgrupp 2 1 875 kronor och arvodesgrupp 3 2 700 kronor för år.

Till civilförsvarschefen i Malmö civilförvarsområde skall tills vidare utgå ett årligt arvode av 3 450 kronor.

Det ankommer på civilförvarsstyrelsen att bestämma till vilken arvodesgrupp civilförvarsområde skall hänföras. Därest civilförvarsstyrelsen med hänsyn till ändrade förhållanden beslutar överflyttning av visst civilförvarsområde från en arvodesgrupp till annan sådan grupp, är civilförsvarschefen skyldig vidkännas den minskning av arvodet, som kan föranledas härav.

Vid tjänstledighet för civilförsvarschef äger länsstyrelse bestämma, att till honom utgående arvode skall avstås och att det i stället skall tillfalla den, som uppehåller befattningen. Vid semester för civilförsvarschef skall vikarie icke förordnas.

Till civilförvarsdirektör, som förordnas att vara civilförsvarschef, skall arvode icke utgå.

Genom beslut den 16 juni 1961 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att värnpliktiga, vilka på grund av civilförsvarsplikt tjänstgör i civilförsvarets undsättningskårer, skall tills vidare under tjänstgöring för utbildning och övning i civilförsvaret erhålla avlöning och övriga förmåner enligt

för värnpliktiga gällande grunder. Under sådan tjänstgöring skall även gälla vad i familjebidragsförordningen och familjebidragskungörelsen stadgas om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. Vidare har föreskrivits, att vid tillämpning av bestämmelserna i 28 § I, punkt 3 a) statens allmänna avlöningsreglemente och motsvarande stadganden i andra statliga avlöningsföreskrifter angående löneförmåner vid tjänstledighet skall med värnplikts-tjänstgöring jämföras tjänstgöring som värnpliktig, vilken beviljats krigsuppskov för tjänstgöring i civilförsvarets undsättningskårer, fullgör i civilförsvaret.

Slutligen må nämnas, att enligt den förut angivna förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, ersättning av statsmedel utgår till den, som vid tjänstgöring i civilförsvaret å tid då riket icke befinner sig i krig drabbas av skada till följd av olycksfall eller inverkan, som avses i 6 § yrkesskadeförsäkringslagen. I regel är ersättningsbeloppet detsamma som skulle ha utgivits jämlikt yrkesskadeförsäkringslagen, såframt skadan omfattats av den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Ersättning utgår dock ej i anledning av skada, för vilken den skadade är obligatoriskt försäkrad enligt nämnda lag. Under begreppet tjänstgöring inbegripes enligt förordningen utbildning och övning samt inställelse för inskrivning i civilförsvaret. Till olycksfall hänföres jämväl olycksfall vid färd till eller från platsen för tjänstgöringen, såframt färden föranledes av och står i nära samband med tjänstgöringen.

1954 års värnpliktsavlöningsutrednings förslag

Principuttalanden

Utredningen framhåller, att de nu framlagda förslagen närmast avser fredsförhållanden. För bedömning av frågan om de civilförsvarspliktigas och deras anhörigas försörjning under vissa krigs- och beredskapsförhållanden erfordras kännedom om de hjälpåtgärder, som kommer att vidtagas genom den allmänna socialtjänstens försorg. Spörsmålet härom utredes för närvarande av särskilda sakkunniga. Enligt utredningens uppfattning bör dock de för fred avsedda bestämmelserna kunna tillämpas även under vissa krigs- och beredskapsförhållanden. Utredningen har för avsikt att återkomma med förslag till särskilda föreskrifter för förhållanden under krig och beredskap som kräver dylika, så snart nödvändiga uppgifter erhållits rörande den allmänna socialtjänsten.

Beträffande värnpliktiga, som skall tjänstgöra inom civilförsvaret, erinrar utredningen om att 1959 års riksdag fattat beslut angående ny organisation för civilförsvaret. Utredningen anför härom i huvudsak.

Enligt beslutet skall värnpliktiga i viss omfattning inskrivas i civilförsvaret och med uppskov från värnpliktstjänstgöringen tjänstgöra i civilförsvaret i samma utsträckning som enligt värnpliktslagen skolat åligga dem vid krigsmakten. Bestämmelser om tjänstgöringsskyldighet i angiven omfattning har intagits i civilförsvarlagen. För inskrivning i det lokala allmänna civilförsvaret skall omkring 20 000 värnpliktiga i olika åldrar erhålla uppskov. Undsättningskårerna skall tillföras 9 500 värnpliktiga. Överföringen har ansetts om möjligt böra ske vid sådan tidpunkt, att två repetitionsövningar kvarstår, och senast vid 35 års ålder. För tillgodoseende av befälsbehovet skall till civilförsvaret överföras 700 à 800 värnpliktiga i 35-årsåldern, vilka genomgått underofficersutbildning. De skall tjänstgöra till ungefär lika antal inom undsättningskårerna och det lokala civilförsvaret. Överföringen av underofficersutbildade värnpliktiga avses skola ske successivt för att efter en 10-årsperiod ha uppnått nyssnämnda omfattning.

Utredningen uttalar, att det förefaller ställt utom all diskussion att sålunda överförda värnpliktiga vid civilförvarstjänstgöring — som de enligt det sagda fullgör i stället för värnpliktstjänstgöring och i motsvarande omfattning — i princip skall ha samma förmåner som vid sistnämnda slag av tjänstgöring. Vissa avvikelser från krigsmaktens bestämmelser blir dock erforderliga med hänsyn till civilförvarstjänstgöringens särskilda förhållanden.

Vad beträffar övrig civilförvarspliktig personal framhåller utredningen, att huvuddelen av de omkring 210 000 personer, som är avsedda att *inskrivas i det lokala allmänna civilförsvaret*, utgöres av kvinnor och av män, som utträtt ur värnpliktsåldern. Även män, som ännu icke uppnått värnpliktsåldern, kan ifrågakomma för inskrivning. De inskrivna civilförvarspliktiga är enligt civilförsvarlagen skyldiga att under tid, då civilförvarsberedskap icke råder, tjänstgöra för utbildning högst 30 dagar; för den som krigsplacerats i högre befälsbefattning eller i annan befattning, vilken kräver särskilda insikter eller färdigheter, kan tiden utsträckas till högst 60 dagar. Vidare föreligger skyldighet att delta i övning högst 60 timmar under varje följd av tre kalenderår. *Civilförvarspliktig, vilken icke är inskriven*, är skyldig att delta i övning i samma omfattning som inskriven.

Utredningen instämmer i civilförvarsstyrelsens uttalanden om att avlöningsbestämmelserna för här berörd personal icke är ändamålsenliga. Den yttrar härom bl. a.

Den nya organisationen av civilförsvaret med dess i ökad grad på civilförvarsplikt grundade utbildning kräver otvetydiga och rättvist avvägda avlöningsbestämmelser. Det nuvarande systemet med olika bestämmelser för olika sorters tjänstgöring samt med skönsmässigt bestämmande av daglönens och andra ersättnings storlek fyller på intet sätt dessa krav.

Den möjlighet, som nu förefinnes, att under vissa former av tjänstgöring erhålla ersättning för mistad arbetsinkomst, synes utredningen icke vara förenlig med civilförvarspliktens idé. Såsom motiv för denna förmån har

anförts, att den är nödvändig för att tillförsäkra civilförsvaret lämplig personal för betydelsefulla befattningar. Självfallet bör inom totalförsvaret i dess helhet eftersträvas lämpligast möjliga besättning av alla befattningar. Någon särskild anledning att just för civilförsvarets del avlöningsvägen söka åstadkomma den önskvärda rekryteringen föreligger enligt utredningens uppfattning icke. Enligt uttalanden i samband med civilförsvarets införande år 1944 är denna plikt att uppfatta som ett komplement till den allmänna värnplikten. En lämpligt avvägd civilförsvaretsplikt borde — jämsides med en under hänsynstagande till psykologiska faktorer arbetande upplysningsverksamhet — kunna få tjänstgöringen i civilförsvaret att i det allmänna föreställningssättet framstå såsom en med värnplikten jämförbar allmän medborgarplikt. De positiva värden, som därigenom skulle kunna vinnas åt civilförsvaret, ansågs ligga i öppen dag.

Utredningen säger sig — med beaktande av bl. a. det anförda — ha kommit till den bestämda uppfattningen, att förmånerna till de civilförsvaretspliktiga, om vilka nu är fråga, så nära som möjligt bör anslutas till de värnpliktigas förmåner. I denna uppfattning styrkes utredningen även av det förhållandet, att såväl inom det lokala allmänna civilförsvaret som inom undsättningskårerna dessa civilförsvaretspliktiga och värnpliktiga kommer att tjänstgöra sida vid sida i likvärdiga befattningar, där ersättning efter olika grunder icke är försvarbar och där ersättningen åt de värnpliktiga enligt vad förut anförts icke kan tänkas utgå enligt andra bestämmelser än vid vanlig värnpliktstjänstgöring. Såvitt utredningen kunnat finna, föreligger allmänt sett icke någon sådan skillnad mellan värnpliktstjänstgöring och tjänstgöring i civilförsvaret, varken i fråga om ansvar, kunnighet eller risker, som kan motivera en olika avvägning av utgående förmåner. Icke heller utgör enligt utredningens mening de omständigheterna, att civilförsvaretstjänstgöringen utkräves endast av en mindre del av de civilförsvaretspliktiga medan huvuddelen av de värnpliktiga uttages till tjänstgöring eller att de ianspråktaga civilförsvaretspliktiga ofta tillhör äldre årgångar än de värnpliktiga, tillräckliga skäl för att tillämpa olika ersättningsgrunder. Utredningen erinrar, att ett icke obetydligt antal män i värnpliktsåldern befrias från värnpliktstjänstgöringens fullgörande, att värnpliktiga vid fullgörande av repetitionsövning ofta befinner sig i omständigheter, som är fullt jämförbara med civilförsvaretspliktigas i ofta obetydligt högre ålder, samt att de civilförsvaretspliktiga kvinnorna till övervägande del befinner sig i de åldrar, där männen är värnpliktiga.

Vad de civilförsvaretspliktiga kvinnorna beträffar har utredningen icke funnit anledning att för dem föreslå andra grunder för ekonomisk ersättning än för männen. Då båda könen tas i anspråk på grund av samma lagbestämmelser och för samma slag av tjänstgöring, bör de enligt utredningens mening också vara likställda i avlöningshänseende.

Från principen, att nu berörda civilförsvaretspliktiga bör erhålla avlöning och övriga förmåner i likhet med värnpliktiga, bör dock enligt utredningens mening vissa avsteg göras. Ett sådant avsteg följer redan av bestämmelsen

i 20 § civilförsvarlagen, att civilförvarstjänstgöring, som kommunalt anställd i civilförsvaret inskriven personal fullgör under civilförvarsberedskap, skall anses fullgjord i den kommunala anställningen, om arbetsuppgifterna är av samma eller liknande slag. Denna bestämmelse skall, därest Konungen så förordnar, gälla även vid tjänstgöring för utbildning eller övning under tid, då civilförvarsberedskap ej råder. Enligt 40 § 1 mom. g) civilförsvarlagen åligger det kommun att svara för avlöning och annan ersättning till personal, vars tjänstgöring i civilförsvaret enligt 20 § skall anses fullgjord i kommunal anställning. Personal, som här avses, skall följaktligen vara undantagen från de för civilförvarspliktiga i allmänhet gällande avlöningsbestämmelserna. För kommunalanställda i övrigt torde enligt utredningens mening sistnämnda bestämmelser utan inskränkning böra tillämpas.

Utredningen upptager i detta sammanhang frågan om statstjänstemans förmåner under tjänstgöring i civilförsvaret. Utredningen uttalar, att, såvitt den kan finna, torde det särskilt under tid då civilförvarsberedskap råder i viss utsträckning kunna förekomma, att statliga anställningshavare, som inskrivits i civilförsvaret, åläggas civilförsvartjänstgöring, där arbetsuppgifterna är av samma eller liknande slag som de, vilka åvilar vederbörande i den statliga anställningen. Detta torde i första hand kunna bli fallet för personal inom civilförvarsorganisationen samt polisväsendet. I den mån därvid fråga är om att inom civilförsvarets ram fullgöra uppgifter, som åligger vederbörande i den statliga anställningen, torde — även om vederbörande är inskriven i civilförsvaret — något ianspråktagande med åberopande av civilförvarsplikt icke böra äga rum utan tjänstgöringen böra betecknas som ett utövande av innehavd tjänst. Några särskilda bestämmelser härom synes icke erforderliga. Vad angår statsanställdas tjänstgöring i övrigt inom civilförsvaret anser utredningen, att gällande avlöningsbestämmelser bör ändras. I 28 § statens allmänna avlöningsreglemente (Saar) och motsvarande stadganden i andra statliga avlöningsförfattningar föreskrives bl. a., att tjänsteman tillhörande avdragsgrupp 3 vid värnpliktstjänstgöring, som fullgöres det år den värnpliktige fyller 23 år eller därefter och då krigsavlöningsbestämmelser icke är tillämpliga på tjänstemannen, skall erhålla lön med B-avdrag.¹ Med hänsyn till vad tidigare sagts om civilförvarstjänstgöringens jämställdhet med värnpliktstjänstgöring samt likställighet mellan manlig och kvinnlig civilförvarspliktig anser utredningen att i berörda avlöningsförfattningar bör införas en föreskrift, att tjänsteman tillhörande avdragsgrupp 3 även vid civilförsvartjänstgöring, som fullgöres det år den civilförvarspliktige fyller 23 år eller därefter och då särskilda för krig eller beredskap utfärdade bestämmelser icke gäller, skall erhålla lön med B-avdrag.

Utredningen behandlar vidare förmånerna för verkskyddsper-

¹ Stadgandet sedermera ändrat (SFS 1961: 218).

n a l. Utredningen erinrar om att enligt 47 § civilförsvarlagen ägare av anläggning eller byggnad, för vilken verkskydd skall vara organiserat, är pliktig att enligt bestämmelser, som Konungen utfärdar, bestrida kostnader för utbildning av verkskyddspersonal. Ytterligare stadgas, att den som driver verksamhet inom anläggning eller byggnad, för vilken verkskydd finnes, är pliktig att utgiva ersättning för tjänstgöring i verkskyddet till de i hans tjänst anställda enligt de grunder Konungen bestämmer. Utredningen bringar vidare i erinran vissa uttalanden av föredragande departementschefen i propositionen 1959: 114. Sålunda anförde denne, att verkskyddet alltjämt hade en betydelsefull uppgift att fylla. I förhållande till vad tidigare gällt skulle emellertid organisationen skäras ned. Departementschefen framhöll härjämte, att flertalet verkskyddsuppgifter — åtminstone vid de större industrierna och anläggningarna — hade sin motsvarighet under fullt fredsmässiga förhållanden. Viss utbildning av verkskyddets personal ansågs dock behövlig. Denna skulle i stort sett följa samma principer som utbildningen inom det allmänna civilförsvaret, d. v. s. all befälspersonal ävensom sådant manskap, som måste besitta speciella kunskaper och färdigheter, skulle erhålla utbildning. Civilförsvarets utbildningsorganisation borde med hänsyn till likformigheten i verkskyddets och det allmänna civilförsvarets utbildning påtaga sig utbildningen av verkskyddens personal. Då kostnaderna skulle bäras av de enskilda företagen, borde likväl hinder ej föreligga för företagen att själva ordna utbildningen med anlitan av de enskilda organisationer, som kunde vara beredda åtaga sig uppgiften. Det förutsattes härvid, att kontroll i förening med rådgivning i verkskyddsfrågor skulle verkställas från civilförsvarsmyndigheternas sida. Slutligen erinras, att för verkskyddsutbildning genom ägarens försorg erfordras tillstånd av länsstyrelse.

Utredningen framhåller, att verkskyddets organisation ännu icke slutgiltigt utformats. Enligt vad utredningen inhämtat arbetar man emellertid inom civilförsvarsstyrelsen på ett förslag, enligt vilket organisationen skall göras så lika det allmänna civilförsvaret med dess skilda enheter som möjligt. Bl. a. på grund av att de industrier, där verkskydd upprättas, är av så olika storlek och inriktning, har man dock ej för avsikt att fastlåsa någon bestämd organisation utan tänker nöja sig med att framlägga vissa normer härför. Beträffande utbildningen av personalen väntas verkskyddscheferna — industriledare, större företagare etc. — endast behöva en kortare utbildning under en två dagars konferens vart tredje år på befälsskolan i Rosersberg. De s. k. verkskyddsledarna skulle däremot få utbildning under längre tid, tjugu å trettio dagar, vid de regionala skolorna (fältskolorna). För räddningsledare, brandledare m. fl. räknar man med utbildning ett tiotal dagar vid sistnämnda skolor. Gruppchefer väntas bli utbildade vid kurser under omkring tretton dagar på fältskola. Manskapet skulle troligen komma att följa bl. a. det allmänna civilförsvarets lokala utbildning.

Av det anförda anser utredningen framgå, att utbildningen av verksskyddspersonal efter omorganisationen av civilförsvaret mer än tidigare kommer att anpassas efter den utbildning, som avses för de i det allmänna civilförsvaret tjänstgöringsskyldiga. Vidare framhålles, att tjänstgöringen i såväl det allmänna civilförsvaret som verksskyddet fullgöres på grund av civilförvarsplikt. Att meddela olika ersättningsbestämmelser i dessa fall kan utredningen ej finna motiverat. Utredningen föreslår därför, att under angivna förhållanden för verksskyddspersonalen skall gälla samma avlöningsbestämmelser som för civilförvarspliktiga i det allmänna civilförsvaret.

I de fall åter, där företagen själva eller av företag anlitat enskilt serviceorgan anordnar civilförvarsutbildning, kommer tjänstgöringen enligt utredningens uppfattning icke att ske under liknande förhållanden som i det allmänna civilförsvaret. Det enda praktiskt genomförbara förfarandet torde då vara, att de civilförvarspliktiga, i viss anslutning till vad för närvarande gäller, av arbetsgivaren hålles skadeslösa och alltså får behålla sin avlöning samt ersättes för extra kostnader för resor och dylikt. Detsamma bör gälla vid tjänstgöring för övning, då civilförvarsberedskap icke råder, ävensom vid sådan tjänstgöring under civilförvarsberedskap då icke särskilda för krig eller beredskap avsedda bestämmelser skall tillämpas. Angivna slag av tjänstgöring torde nämligen, framhåller utredningen, regelmässigt komma att fullgöras i direkt anslutning till vederbörandes arbete och på eller i omedelbar närhet av arbetsplatsen.

Utredningen berör ytterligare spörsmålet huruvida ersättningsbestämmelserna bör utformas annorlunda vid kortare tjänstgöringsperioder än vad i det föregående förordats. Härvid erinras, att vid krigsmakten inkallelse av värnpliktiga till kortare tid än en dag icke förekommer och inkallelse för en enstaka dag endast sker undantagsvis. På grund av i förväg icke beräknad hemförlovning uppkommer dock då och då mycket korta tjänstgöringsperioder. De civilförvarspliktiga, som icke är värnpliktiga, torde däremot under tid då civilförvarsberedskap icke råder i stor utsträckning komma att inkallas för endast ett fåtal dagar och även för enstaka dag eller del av dag. I fråga om övning torde tjänstgöring under del av dag bli det vanligaste. För deldagstjänstgöring går de för värnpliktiga gällande bestämmelserna icke att utan vidare tillämpa. Då sålunda särskilda föreskrifter för denna form av civilförvarstjänstgöring är nödvändiga, har utredningen övervägt huruvida icke schablonmässiga ersättningsbestämmelser borde tillämpas även vid civilförvarstjänstgöring av en eller ett fåtal dagars varaktighet. Med beaktande bl. a. av de goda erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av värnpliktsavlönings- och familjehidragsbestämmelserna på korta perioder av värnpliktstjänstgöring har dock utredningen kommit till den slutsatsen, att för värnpliktiga gällande ersättningsbestämmelser bör i sin helhet tillämpas

för varje dag, varav minst 7 timmar i följd tagits i anspråk för civilförsvarstjänstgöring. För dag, varunder tjänstgöringen icke pågått 7 timmar i följd, torde penningbidrag, premie eller familjebidrag icke böra utgå men för värnpliktiga i övrigt fastställda ersättningsbestämmelser i tillämpliga delar böra gälla.

Slutligen framhåller utredningen, att en övergång för civilförsvarspliktiga i allmänhet från nuvarande avlöningssystem till förmåner i likhet med de värnpliktigas medför icke obetydliga kostnadsbesparingar. Med utgångspunkt i uppgifter, som lämnats av civilförsvarsstyrelsen i dess anslagsäskanden för budgetåret 1961/62, har utredningen verkställt vissa kalkyler, som utvisar, att kostnaderna under nämnda budgetår enbart för ersättningar till civilförsvarspersonal vid utbildning vid civilförsvarets centrala och regionala skolor skulle nedgå med omkring 1,5 milj. kronor.

Avvikelser från bestämmelserna om ersättning till värnpliktiga m. m.

Utredningen lämnar i detta avsnitt en översikt av föreskrifterna beträffande de värnpliktigas förmåner och framlägger i anslutning därtill vissa förslag i fråga om de civilförsvarspliktigas ersättningar.

De grundläggande bestämmelserna rörande de värnpliktigas ekonomiska förmåner återfinnes i värnpliktsavlöningkungörelsen den 12 september 1958 (nr 485; ändr. 1959: 145 och 1960: 356), i det följande betecknad VAK, samt i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99; omtryckt 1960: 152), i det följande betecknad FF. Föreskrifter om tillämpningen av FF har meddelats i familjebidragskungörelsen den 29 mars 1946 (nr 101; omtryckt 1960: 153).

I 3—11 §§ VAK har bestämmelser meddelats om fria resor m. m. Värnpliktig erhåller fria resor vid inskrivning, in- och utryckning och tjänstledighet, om kortaste färdvägen överstiger 20 kilometer. Antalet fria resor vid tjänstledighet är begränsat, varvid olika regler gäller för första tjänstgöring, fortsatt tjänstgöring och annan tjänstgöring. Utredningen anser, att i allt väsentligt samma regler bör gälla för civilförsvarspliktiga.

Förmåner vid tjänstledighet bör dock knappast tillkomma civilförsvarspliktiga under tid då civilförsvarsberedskap ej råder (med hänsyn till tjänstgöringsomgångarnas kortvarighet) och bör under civilförsvarsberedskap — under sådana förhållanden att särskilda krigsavlöningsföreskrifter icke skall träda i tillämpning — avse endast en resa för varje hel tjänstgöringsperiod om tre månader.

För värnpliktiga är stadgat, att den, som innehar officers eller underofficers tjänstegrad, får begagna 1 klass å tåg och fartyg. Detsamma bör enligt utredningen gälla motsvarande kategorier civilförsvarspliktiga.

Enligt VAK må flygplan anlitas när särskilda förhållanden föranleder därtill. Bestämmelser härom utfärdas av försvarets civilförvaltning efter

samråd med överbefälhavaren. Utredningen föreslår för civilförsvarets del, att utfärdande av bestämmelser om rätt att, då särskilda förhållanden föranleder därtill, anlita flygplan skall ankomma på civilförsvarsstyrelsen.

Utredningen anför slutligen, att frågan, huruvida någon motsvarighet till de värnpliktigas militärbiljetter eller order gällande såsom färdhandlingar skall finnas för civilförsvarspliktiga, icke synes ha varit föremål för övervägande.

Enligt 12 § 1 mom. VAK erhåller värnpliktig under tjänstgöring p e n n i n g b i d r a g med följande belopp för dag

	Kronor
Menig, som icke tillgodoräknats tjänstgöringstid om sammanlagt 304 dagar	2: 75
Annan menig, vicekorpral, 2. klass sjöman	3: 75
Korpral	4: 75
Furir	5: 50
Överfurir, rustmästare	6: —
Sergeant	6: 75
Fänrik, fanjunkare	8: 25
Löjtnant, förvaltare	10: —
Kapten och högre	12: —

Utredningen anför om penningbidragen bl. a. följande.

Penningbidrag utgår till värnpliktiga med 9 olika belopp, beroende på vederbörandes tjänstegrad. Enligt utredningens mening bör de civilförsvarspliktiga erhålla penningbidrag med motsvarande belopp, varvid de befattningar inom civilförsvaret, som kan innehas av civilförsvarspliktiga, bör indelas i 8 grupper efter arbetsuppgifternas betydenhet samt så att varje grupp får sin motsvarighet i en av de 8 högsta grupper, i vilka de värnpliktigas tjänstegrader indelats. Primärmaterial, som ställts till utredningens förfogande, ger vid handen, att en dylik gruppering bör kunna ske. Enligt utredningens uppfattning bör de civilförsvarspliktiga, vilka uppnått den för män gällande åldern för värnpliktens inträde (det kalenderår under vilket vederbörande fyller 18 år) och som icke är värnpliktiga, i förmåns-hänseende skäligen jämföras med sådana värnpliktiga, som fullgör tjänstgöring under längre tid än värnpliktiga i allmänhet. Huvuddelen av de värnpliktiga fullgör en första tjänstgöring om 304 dagar, varefter de kommer upp i den näst lägsta bidragsgruppen. Med hänsyn härtill bör de här avsedda civilförsvarspliktiga hänföras lägst till civilförsvarets näst lägsta penningbidragsgrupp. Till den lägsta gruppen bör höra endast de meniga jämförda civilförsvarspliktiga, som erhållit uppskov med värnpliktstjänstgöring för tjänstgöring i civilförsvaret och som icke fullgjort värnplikts- och civilförsvartjänstgöring under sammanlagt 304 dagar, samt civilförsvarspliktiga, som icke uppnått eller under kalenderåret uppnår 18 års ålder.

Enligt 12 § 2 mom. VAK må förhöjning av penningbidraget utöver 2 kronor 75 öre för dag beträffande vapenfri värnpliktig icke ske förrän han tillgodoräknats tjänstgöringstid om sammanlagt 404 dagar. Någon motsvarande bestämmelse bör enligt utredningens mening icke gälla civilförsvars-

pliktig, som på grund av samvetsbetänkligheter befriats från skyldighet att tjänstgöra inom ordnings- och bevakningstjänsten, enär sådan civilförsvarspliktig ju likväl fullgör sin civilförsvarsplikt på samma sätt som andra civilförsvarspliktiga, vilka tilldelats annan tjänst än ordnings- eller bevakningstjänst.

I 12 § 3 mom. VAK meddelade bestämmelser om penningbidrag under in- och utryckningsdagar m. m. anser utredningen böra tillämpas även beträffande civilförsvaret.

Enligt 13 § VAK må värnpliktig, som undergår arreststraff eller frihetsstraff, är anhållen eller häktad eller hållit sig undan, icke uppbära penningbidrag för sådan tid. Utredningen anser bestämmelserna i tillämpliga delar böra gälla även penningbidrag åt civilförsvarspliktig.

Utredningen föreslår, att civilförsvarspliktigs penningbidrag skall få tas i anspråk för kvittning mot fordran, som kronan må äga på grund av förhållande i samband med tjänstgöringen, i samma utsträckning som värnpliktigs penningbidrag enligt 15 § VAK.

Jämlikt 16 § VAK åtnjuter värnpliktig för vissa slag av tjänstgöring särskilda tillägg och ersättningar. Av dessa synes, enligt vad utredningen anför, för de civilförsvarspliktigas del endast kunna ifrågakomma ersättning vid flygtjänstgöring. Sådan ersättning bör utgå enligt samma grunder som för värnpliktiga.

Enligt avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret äger Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar att för sådan personal i befälsställning, vars tjänstgöring icke kan hänföras till vissa dagar eller timmar, fastställa arvoden, beräknade för år eller månader. Utredningen uttalar, att det torde vara med stöd av nämnda stadgande, som bestämmelserna den 3 juni 1960 beträffande arvode m. m. till civilförsvarschefer utfärdats. Ett motsvarande stadgande synes erforderligt även framgent. Den som i sådan ordning tillerkänts arvode bör icke för tjänstgöring, för vilken arvodet är avsett att utgöra gottgörelse, härutöver erhålla ersättning enligt för civilförsvarspliktiga eljest gällande bestämmelser.

I 17 § VAK meddelas bestämmelser rörande förplägnad, inkvartering och sjukvård i vissa fall (i samband med inskrivning, inställelse till tjänstgöring för tidigt eller på fel plats och kvarstannande efter tjänstgöringens slut). Utredningen yttrar, att motsvarande bestämmelser bör utfärdas för civilförsvarspliktiga om och i den mån så är erforderligt, något som utredningen funnit sig svårligen kunna bedöma.

Värnpliktiga äger enligt 18 och 19 §§ VAK under tjänstgöring åtnjuta fri förplägnad och inkvartering eller i vissa fall kontant ersättning härför. Om reglerna för de civilförsvarspliktiga i dessa hänseenden anför utredningen i huvudsak.

Civilförsvarspliktiga äger enligt gällande bestämmelser erhålla fri inkvar-

tering, då vederbörande på grund av tjänstgöringens beskaffenhet icke kan begagna egen bostad. Fri förplägnad tillhandahålles de civilförsvarspliktiga under vissa förhållanden men föranleder då minskning av daglönen eller av eljest utgående traktamenten. Såsom civilförsvarsstyrelsen framhållit, kommer med den nya civilförsvarsorganisationens genomförande kaserneering av civilförsvarspliktiga att ske i stor utsträckning. Detta förhållande och den omständigheten att penningbidraget icke är avsett att täcka några kostnader för mat eller husrum bör enligt utredningens uppfattning medföra, att de civilförsvarspliktiga i likhet med de värnpliktiga under tjänstgöring i princip skall erhålla fri inkvartering och förplägnad. För att undvika svårtillämpade regler om kontant ersättning i stället för nämnda förmåner bör, i de fall inkvartering eller förplägnad icke kan ordnas av civilförsvarets myndigheter, dessa själva ombesörja att mat och husrum tillhandahålles vederbörande på annat sätt samt betala härför direkt till leverantören. Den, som kan begagna sin egen bostad som nattkvarter, bör icke erhålla ersättning härför och den, som medges själv ombesörja sin förplägnad, bör endast ersättas om och i den mån en besparing därvid uppkommit för civilförsvaret eller medgivandet erhållits på grund av sjukdom.

Jämlikt 20 § VAK äger värnpliktig under tjänstgöring erhålla samtliga i den värnpliktiges personliga utrustning ingående persedlar såsom lån samt må enligt bestämmelser, som fastställas av försvarets civilförvaltning, erhålla ersättning för begagnande av egna beklädnadspersedlar. Utredningen erinrar, att de civilförsvarspliktiga endast i begränsad omfattning avses skola erhålla personlig utrustning genom civilförsvarets försorg. I den mån så sker, bör utrustningen tillhandahållas såsom lån. Härutöver bör de civilförsvarspliktiga erhålla ersättning för begagnande av egna persedlar. Ersättningsbeloppen bör fastställas av civilförsvarsstyrelsen i överensstämmelse med inom försvaret tillämpade ersättningsgrunder.

Om värnpliktigs rätt till sjukvård under tjänstgöring stadgas i 21—24 §§ VAK. I princip innebär bestämmelserna, att den värnpliktige har rätt till fri sjukvård, som i första hand beredes honom inom det militära sjukvårdsväsendet. Utredningen framhåller, att civilförsvaret saknar en organisation, motsvarande detta sjukvårdsväsende, men att vissa sjukvårdande organ och viss sjukvårdskunnig personal dock ingår i den nya civilförsvarsorganisationen. Enligt utredningens mening bör de civilförsvarspliktiga fritt tillhandahållas den sjukvård som kan ges dem inom civilförsvaret men i övrigt vara hänvisade till de förmåner som tillkommer medborgarna i gemen.

Utredningen förutsätter, att nuvarande regler om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, fortfarande skall gälla.

Beträffande begravningshjälp m. m. finner utredningen, att för civilförsvarspliktiga bör gälla motsvarande bestämmelser som för värnpliktiga enligt 25 § VAK.

Till värnpliktig kan enligt 27—30 a §§ VAK utgå utbildningspremie och tjänstgöringspremie. Utbildningspremie tillkommer endast värnpliktig, som med godkännande vitsord genomgått vissa slag av utbildning. Tjänstgöringspremie utgives i princip till alla värnpliktiga med längre tjänstgöringstid än värnpliktiga i allmänhet. Tjänstgöringspremie utgår icke när den värnpliktige berättigats till utbildningspremie för utbildning under samma tjänstgöring.

Utredningen anser det befogat, att de civilförsvarspliktiga, som under kalenderåret uppnår minst 18 års ålder och icke är värnpliktiga, för tjänstgöring under tid, då civilförsvarsberedskap icke råder, erhåller tjänstgöringspremier även om sådan tjänstgöring icke är direkt jämförbar med en värnpliktigs förlängda första tjänstgöring. Tjänstgöringspremie till värnpliktig utgår i allmänhet med 100 kronor för varje hel premieberättigande tjänstgöringsperiod om 20 dagar. Med hänsyn till den varierande längden av de civilförsvarspliktigas tjänstgöringsperioder bör premien för de civilförsvarspliktigas del fastställas till 5 kronor för tjänstgöringsdag. Någon anledning att härutöver tillerkänna de civilförsvarspliktiga ersättning motsvarande de värnpliktigas utbildningspremier anser utredningen icke föreligga. I enlighet med vad utredningen i det föregående föreslagit bör premie icke utgå för dag, varav icke minst 7 timmar i följd tagits i anspråk för tjänstgöring.

Enligt 1 § 1 mom. FF skall familjebidragsförordningen tillämpas beträffande värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring enligt värnpliktslagen. Med värnpliktig avses härvid den som avlönas jämlikt för värnpliktiga stadgade grunder. Utredningen förordar, att motsvarande bestämmelser för civilförsvarspliktiga skall gälla sådana civilförsvarspliktiga, som inkallas till tjänstgöring enligt civilförsvarslagen och som avlönas enligt för värnpliktiga gällande grunder.

I 1 § 2 mom. FF regleras under vilka förhållanden förordningens bestämmelser om hemortslön skall tillämpas. I kungörelse den 29 mars 1946 (nr 100) om ikraftträdande av FF stadgas, att dess bestämmelser om hemortslön träder i kraft å tidpunkt, varom framdeles förordnas. Något sådant förordnande har inte meddelats. Utredningen anser, att bestämmelser om hemortslön för civilförsvarspliktiga icke bör utfärdas i anslutning till nu föreslagna föreskrifter om avlöning och familjebidrag. Utredningen avser att framdeles, vid avgivande av förslag rörande förmåner till civilförsvarspliktiga under vissa av beredskap eller krig föranledda förhållanden, återkomma till frågan om hemortslön åt civilförsvarspliktiga.

Kungl. Maj:t äger enligt 1 § 3 mom. FF föreskriva, att bestämmelserna i förordningen helt eller delvis skall äga tillämpning på värnpliktiga även i andra fall än förut nämnts ävensom på krigsfrivilliga och annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten. Kungl. Maj:t äger jämväl förordna, att med-

lemmar av frivillig försvarsorganisation skall äga åtnjuta familjebidrag vid deltagande, enligt i kommandoväg meddelade föreskrifter, i utbildningskurs eller övning. Då den nya civilförsvarsorganisationen inrymmer möjligheter såväl till frivillig tjänstgöring vid civilförsvaret av civilförsvarspliktiga och andra som till deltagande i utbildningskurser och övningar på civilförsvarets område anordnade av frivilliga försvarsorganisationer, anser utredningen, att bestämmelser motsvarande de nyssnämnda bör intagas i civilförsvarets föreskrifter rörande familjebidrag. Utredningen har, med hänsyn till att bestämmelser om frivillig tjänstgöring som här avses ännu icke utfärdats, icke ansett sig böra gå närmare in på frågan om förmånerna vid sådan tjänstgöring. Bestämmelserna synes emellertid utredningen böra utformas i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande föreskrifter för försvaret. Utredningen har i ett den 29 december 1960 till chefen för försvarsdepartementet avgivet betänkande framlagt förslag till vissa ändringar av försvarets föreskrifter i ämnet.

Vid krig eller eljest under särskilda förhållanden äger Kungl. Maj:t enligt 1 § 4 mom. FF föreskriva, att visst stadgande i förordningen tills vidare icke skall äga tillämpning. Beträffande civilförsvarets familjebidragsföreskrifter finner utredningen — i enlighet med tidigare uttalad uppfattning — böra stadgas, att de skall tillämpas i den mån icke särskilda för beredskapstillstånd eller krig avsedda föreskrifter i stället skall äga tillämpning.

I överensstämmelse med vad som föreskrives i 2 § FF förordar utredningen, att familjebidrag till civilförsvarspliktiga skall utgå i den mån behov därav prövas föreligga, kontant eller in natura, i form av familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag, dock för person som åtnjuter utrymningshjälp endast såsom bostadsbidrag. Enligt vad tidigare anförts bör familjebidrag icke utgå för dag, varav icke minst 7 timmar i följd tagits i anspråk för tjänstgöring.

I 3 § FF anges vilka personer, som skall anses som familjemedlemmar. Därvid nämnes bl. a. den värnpliktiges hustru, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans frånskilda hustru. Såsom framgår av förut lämnad redogörelse anser utredningen, att kvinnlig civilförsvarspliktig i allt bör likställas med manlig civilförsvarspliktig. Vid angivande av civilförsvarspliktigs familjemedlemmar bör därför de nyss uppräknade ersättas med make, makes barn och adoptivbarn samt frånskild make. I övrigt bör samma bestämmelser gälla som i FF.

De i FF avsedda ärendena skall enligt 4 § å kommunernas vägnar handläggas av familjebidragsnämnder. Kungl. Maj:t utser viss myndighet att vara tillsynsmyndighet. Som sådan myndighet har för tiden fr. o. m. den 1 april 1961 försvarets civilförvaltning förordnats. Enligt utredningens uppfattning bör familjebidragsnämnderna även handlägga motsvarande ärenden rörande civilförsvarspliktiga. Någon större ökning

av nämndernas arbetsbördas anses icke föränledas härav. Det sammanlagda antalet familjebidragsärenden för år beräknas för de civilförsvarspliktigas del till omkring 5 000 mot ungefär 75 000 för de värnpliktiga. Tillsynsmyndighet även över tillämpningen av civilförsvarets familjebidragsbestämmelser bör i enhetlighetens intresse vara försvarets civilförvaltning.

Utredningen föreslår, att vad i 5—19 §§ FF stadgas rörande de olika formerna av familjebidrag skall äga motsvarande tillämpning då det gäller civilförsvarspliktiga. Härvid bör dock beaktas, att manliga och kvinnliga civilförsvarspliktiga skall vara jämställda.

Enligt FF fordras i vissa fall tillsynsmyndighetens medgivande för att bidrag eller bidrag av viss storlek skall få utgå i fråga om värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring. Utredningen förordar, att vad som sålunda stadgas om värnpliktig, som fullgör första tjänstgöring, inom civilförsvaret skall gälla dels värnpliktig, som inskrivits i civilförsvaret men icke fullgjort tjänstgöring motsvarande nämnda första tjänstgöring, och dels civilförsvarspliktig, som icke uppnått eller under kalenderåret uppnår 18 års ålder.

FF medger, att familjepening i vissa fall kan utbetalas för längre tid än tjänstgöringen. Detta skall dock i regel icke gälla när tjänstgöring fullgöres jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen. Utredningen anför, att med tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen bör likställas tjänstgöring jämlikt 12 § 2 mom. och 3 mom. första stycket civilförsvarslagen.

I fråga om 14 och 15 §§ FF — angående näringsbidrag — har utredningen i förut nämnda, till chefen för försvarsdepartementet avlämnade betänkande föreslagit genomgripande förändringar. De sålunda föreslagna nya reglerna bör gälla även de civilförsvarspliktiga.

De i 21 och 22 §§ FF intagna bestämmelserna om skyldighet att taga arbete m. m. bör enligt utredningens uppfattning gälla också civilförsvarspliktigs familjemedlemmar.

I 27—31 §§ FF meddelas föreskrifter om familjebidragens bestridande m. m. Skyldighet att utgiva familjebidrag åvilar vederbörande kommun. Till kostnaderna utgår statsbidrag och förskott härå kan utbetalas av statsverket. Utredningen föreslår, att ifrågavarande bestämmelser erhåller motsvarande tillämpning på civilförsvarets område.

Kostnaderna för familjebidrag till verkskyddspersonal skall enligt 47 § civilförsvarslagen slutligt stanna på arbetsgivaren. Utredningen anser bidragen även i detta fall böra utgivas av vederbörande kommun och förskottas av statsverket.

De i FF intagna bestämmelserna om besvär m. m. (32—35 §§) och de särskilda bestämmelserna (36—41 §§) föreslås likaledes bli tillämpade inom civilförsvaret.

I familjebidragskungörelsen har såsom nämnts intagits be-

stämmelser angående tillämpningen av FF. Utredningen framhåller, att motsvarande bestämmelser erfordras inom civilförsvaret. Sålunda behövs bl. a. föreskrifter om rapportering från civilförsvarsmyndigheterna till familjebidragsnämnderna av uppgifter av betydelse för nämndernas verksamhet. Vid utformandet av regler om ansökning rörande familjebidrag och angående s. k. normerad behovsprövning av familjebidragen bör den av utredningen förordade jämställdheten mellan manliga och kvinnliga civilförsvarspliktiga genomföras. Vidare bör beaktas de förslag till ändringar i familjebidragskungörelsens bestämmelser, som utredningen framlagt i sitt till chefen för försvarsdepartementet avgivna betänkande.

Utredningen erinrar, att den i nyssnämnda betänkande även föreslagit, att familjebidrag (med undantag av näringsbidrag) för värnpliktiga — i likhet med bl. a. penningbidrag och premier — skall vara skattefria. Samma regler bör på detta område gälla för värnpliktiga och civilförsvarspliktiga.

Remissyttrandena

Principuttalanden

Utredningens begränsning av de nu framlagda förslagen till att närmast gälla endast fredsförhållanden har icke föranlett erinran.

Förslagets utgångspunkt, att de ekonomiska förmånerna för de civilförsvarspliktiga i största möjliga utsträckning bör överensstämma med de värnpliktigas förmåner vid tjänstgöring i krigsmakten, har godtagits eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser såvitt avser värnpliktiga, vilka överförs till civilförsvaret.

Ifråga om övriga civilförsvarspliktiga har utredningens ståndpunkt accepterats av en del av remissinstanserna. Ett betydande antal förordar emellertid, att förmånerna görs gynnsammare än för värnpliktiga. Uppfattningen, att inom denna kategori kvinnor och män bör vara likställda i ekonomiskt avseende, har icke framkallat någon gensaga.

Yttranden, som tillstyrker jämställdhet mellan värnpliktiga och övriga civilförsvarspliktiga, har avgivits av *chefen för försvarsstaben, försvarets civilförvaltning, överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län och svenska landsbygdens ungdomsförbund.*

Härvid ifrågasätter *försvarets civilförvaltning*, huruvida icke överensstämmelsen i vissa avseenden bör kunna göras ännu mer långtgående än vad utredningen föreslagit. Civilförvaltningen har härutinnan i åtanke penningbidragets storlek, rätten till fria resor vid tjänstledighet, fri sjukvård, premier samt ersättningar för inkvartering och förplägnad. Å andra sidan hyser ämbetsverket viss tvekan att tillerkänna de civilförsvarspliktiga

fullt ut samma rätt till familjebidrag som värnpliktiga, tjänstgörande enligt värnpliktslagen.

Överståthållarämbetet och *länsstyrelsen i Stockholms län* pekar på vissa svårigheter vid förslaget genomförande. Dessa myndigheter anför sålunda, att civilförsvarspikten icke tillnärmelsevis kunnat så förankras i folkmedvetandet som värnpliktstanken. Vad som återstår av tänkesättet, att civilförsvaret är en kvarleva från »kristiden», måste bringas att försvinna; eljest torde psykologiska skadeverkningar av besvärande slag uppstå särskilt ifråga om de viktiga grupper civilförsvarspiktiga, som på grund av längre utbildningstid skulle få vidkännas de största ekonomiska uppföringarna, d. v. s. högre befäl och specialister av olika slag. Därest ersättning för förlorad arbetsinkomst icke längre skall förekomma, fordras en omfattande och ingående upplysningsverksamhet för att hos allmänheten befästa tanken, att civilförvarstjänst i alla hänseenden måste såsom en allmän medborgarplikt jämföras med värnplikten.

Även yttrandet av *svenska landsbygdens ungdomsförbund* röjer en viss tvekan. Förbundet framhåller, att ett genomförande av utredningens förslag i många fall skulle kunna medföra ett avsevärt sämre ekonomiskt utbyte för den berörda personalen. Man torde därför kunna ifrågasätta, om det blir möjligt att till civilförsvaret knyta personer med för arbetsuppgifterna erforderliga kvalifikationer. Värnpliktstjänstgöring och civilförvarstjänstgöring kan enligt förbundets mening icke helt jämföras. Förbundet anser skäligt, att de frivilligt tjänstgörande ersättes efter samma normer som övrig personal.

Socialstyrelsen, *statskontoret* och *statens lönenämnd* har icke framfört någon erinran mot de av utredningen angivna principerna.

Jämkningsförordas däremot av *civilförsvarsstyrelsen*, *länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Väster-norrlands, Jämtlands och Norrbottens län*, *landsorganisationen*, *tjänstemännens centralorganisation*, *Sveriges akademikers centralorganisation*, *statstjänstemännens riksförbund* och *högerns ungdomsförbund*. En del av dessa remissinstanser accepterar, att ersättningssystemet formellt uppbygges enligt reglerna för de värnpliktigas avlöning, ehuru de anser förmånernas storlek böra avvägas på annat sätt. Länsstyrelserna i Uppsala, Gotlands, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län finner sig kunna biträda utredningens uppfattning såvitt avser beredskaps- och krigsförhållanden.

Vad angår de synpunkter, som anföres av de kritiskt inställda remissinstanserna, har bl. a. *civilförsvarsstyrelsen* utförligt motiverat sin ståndpunkt. Styrelsen erinrar, att de utbildningsskyldiga inom det lokala allmänna civilförsvaret och verkskyddet uppdelats i sex utbildningskategorier, betecknade A—F. Grupp A omfattar högre befäl med särskilda ledningsuppgifter vid civilförsvarets krigsorganisering (underofficersutbildade värnpliktiga som överförts till civilförsvaret). Utbildningstiden för denna

kategori är högst 80 dagar. Utbildningstiderna för kategorierna B—F är högst 60 dagar, 30 dagar, 15 dagar, 60 timmar respektive 35 timmar. Inom kategorierna B—F kommer årligen att utbildas 110, 650, 4 290, 8 900 respektive 4 600 civilförsvarspliktiga. Personal tillhörande kategorierna E och F skall företrädesvis utbildas vid deltidskurs. Av olika skäl, såsom när de som skall utbildas bor långt ifrån utbildningsplatsen, kan det dock bli nödvändigt att ordna sådan utbildning i form av heltidskurs (internatkurs).

Styrelsen framför vidare bl. a. följande synpunkter.

Övergången till det av utredningen föreslagna avlöningssystemet kommer för civilförsvarspersonal, som icke utgöres av reservofficerare och värnpliktiga, att medföra avsevärt försämrade avlöningsförmåner. Det är emellertid angeläget, att de civilförsvarspliktiga i avlöningshänseende känner sig rättvist behandlade. Härigenom skapas — och detta är av utomordentlig betydelse för civilförsvaret — en positiv attityd hos de civilförsvarspliktiga till den utbildning, de inkallas att genomgå. En minskning av personalens avlöningsförmåner på sätt utredningen föreslagit måste härvidlag medföra vissa vådor. Skall styrelsen kunna godta utredningens förslag, måste därför inom ramen för värnpliktsavlönningssystemet skapas möjlighet att åt ifrågavarande civilförsvarspliktiga utge sådana — i förhållande till de värnpliktiga — rättvist avvägda ersättningar att den positiva attityden kan bibehållas.

De av utredningen föreslagna ersättningsbestämmelserna synes otillräckliga främst i fråga om befälet. Värnpliktiga, som fullgjort 304 dagars första tjänstgöring, erhåller inom krigsmakten vid utbildning till befäl premier, som utgör vid underbefälsutbildning (20 dagar) 200 kronor (= 10 kronor per dag), vid underofficersutbildning (146 dagar) 1 200 kronor (= 8 kronor 21 öre per dag) och vid frivillig officersutbildning (180 dagar) 2 400 kronor (= 13 kronor 33 öre per dag). Om man jämför de civilförsvarspliktiga med värnpliktiga, som fullgjort 304 dagars första tjänstgöring, bör den utbildning, som de civilförsvarspliktiga undergår, icke avlönas sämre än utbildning under sådan förlängd värnpliktstjänstgöring. Skäligheten härav understryks av att huvuddelen av de civilförsvarspliktiga, som åläggs tjänstgöring för utbildning inom civilförsvaret, är män i 47-årsåldern. Dessa har i allmänhet redan fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet enligt värnpliktslagen.

Styrelsen anser det sålunda rimligt, att de, som underkastar sig utbildning inom civilförsvaret, kommer i åtnjutande av utbildningspremier. Med hänsyn till att civilförsvarspliktiga, som utbildas till underbefäl (kategori D), är avsevärt äldre än motsvarande personal vid krigsmakten bör utbildningspremien för dem vara större än vid krigsmakten. Vad angår det civilförsvarspliktiga befälet inom kategorierna B och C rör det sig om kvalificerade befattningshavare i samhällets tjänst, vilka under den relativt långa utbildningstiden rycks ur sin civila gärning för att utbildas till innehavare av chefsbefattningarna inom civilförsvarsorganisationen. Civilförsvaret ställer stora krav på denna personal och anser därför skäligt, att den erhåller en mot kraven svarande avlöning. Skall en positiv attityd kunna skapas hos detta fåtal befattningshavare, är det nödvändigt att deras sammanräknade avlöningsförmåner under utbildningstiden blir så stora, att de i någon mån kompenseras under denna tid uppkommande inkomstbortfall. De bör därför erhålla en ytterligare förhöjd utbildningspremie.

En utförlig motivering har lämnats även av bl. a. *länsstyrelsen i Jämtlands län*. Denna myndighet riktar uppmärksamheten på den grupp i det lokala allmänna civildförsvaret inskrivna, som utgöres av kvinnor samt män, vilka icke är i värnpliktsåldern. Länsstyrelsen anför bl. a.

Skyldighet att fullgöra värnpliktstjänstgöring åvilar alla män i värnpliktsåldern och befriade därifrån kan i princip endast bli de, som på grund av sjukdom eller lyte ej kan fullgöra dylik tjänstgöring. Civildförsvarsplikten däremot berör såväl män som kvinnor under en längre tidsperiod, 16—65 år. Av den nu ifrågavarande delen av de civildförsvarspliktiga blir under fredstid allenast en mindre del tagen i anspråk för civildförsvartjänst. Detta innebär en olikformighet, som är av viss betydelse för ställningstagandet i nu förevarande fråga. I synnerhet om man därvid tar hänsyn till att värnpliktstjänstgöringen fullgöres av de värnpliktiga huvudsakligen vid unga år under det att huvuddelen av de i civildförsvaret inskrivna mera regelmässigt kommer att kallas till tjänstgöring efter uppnådda 47 år eller i den ålder, då följderna av en bortovaro från deras egentliga näringsfång kan medföra på många sätt kännbara ekonomiska och även andra konsekvenser.

Att civildförsvarspliktiga och värnpliktiga skulle komma att tjänstgöra sida vid sida i likvärdiga befattningar men med olika ersättning finner länsstyrelsen icke utgöra något bärande skäl för övergång till helt och hållet värnpliktsavlönning. Värnpliktstjänstgöringen synes därvid kunna betraktas såsom fullgjord i civildförsvartjänst.

Den mera kvalificerade personalen inom civildförsvaret måste merendels uttagas genom handplockning för att erhålla de för vederbörande befattningar mest lämpade personerna. Därvid får man ej bortse från den i civildförsvarslagen stadfästa bestämmelsen, att personalbehovet skall så vitt möjligt fyllas med dem, som frivilligt anmäler sig till uttagning. Härvidlag är det naturligtvis önskvärt, att det i görligaste mån undvikes att genom för snävt utformade ersättningsbestämmelser avskräcka vederbörande att ta tjänst inom civildförsvaret. Därest ej nöjaktig ersättning vid tjänstgöring kan erbjudas dem, måste fara föreligga för att de, som står i tur att utträda ur värnplikten, väljer annan form av beredskaps-tjänstgöring, som under fred är förenad med mindre tidskrävande eller kanske mera lockande arbete och där vederbörande under fred undgår inkomstbortfall.

Vidare kan påvisas vissa direkta oformligheter, som skulle uppstå, därest nu förevarande kategori civildförsvarspliktiga ej beredes någon ersättning för inkomstbortfall. Enligt utredningens förslag är det meningen att i 28 § statens allmänna avlöningsreglemente införa en bestämmelse om att vissa tjänstemän även vid civildförsvartjänstgöring under vissa villkor skall kunna erhålla lön med B-avdrag. Vidare skall en kommunalt anställd, i civildförsvaret inskriven befattningshavares tjänstgöring i civildförsvaret enligt civildförsvarslagen anses vara fullgjord i den kommunala anställningen. Härvidlag synes enligt utredningen kommun även under tid, då civildförsvarsberedskap ej råder, skola svara för avlöning och annan ersättning under civildförsvartjänstgöringen. Slutligen skall enligt utredningen verkskydds-personal i vissa fall av vederbörande arbetsgivare hållas skadeslös och alltså få behålla sin avlöning under tid, då den tages i anspråk för utbildning eller övning. I samtliga nu relaterade fall kommer alltså den civildför-

svarspliktige att helt eller delvis undgå den förlust av arbetsinkomst, som eljest skulle bliva en följd av inkallelsen till tjänstgöring.

Landsorganisationen påpekar bl. a., att inkallelser enligt värnpliktslagen i fredstid icke förekommer för män över 35 års ålder, då den tredje repetitionstjänstgöringen fullgjorts. *Landsorganisationen* kan icke ansluta sig till uppfattningen, att kvinnors tjänstgöring i civilförsvaret är att anse som en form av kvinnlig värnpliktstjänstgöring.

Synpunkter liknande de nu anförda framföres även i andra yttranden.

Länsstyrelsen i Gotlands län erinrar därjämte, att 1953 års civilförsvarsutredning i sitt huvudbetänkande vid beräkningar rörande civilförsvarets kostnader utgått från att ersättning för inkomstbortfall under utbildning alltjämt skulle utgå, och att utbildningsutredningen beträffande utbildningskostnaderna hänvisat till nämnda betänkande.

De ifrågavarande remissinstansernas överväganden utmynnar i stort sett i följande förslag. *Civilförsvarsstyrelsen* förordar, att till civilförsvarspliktiga inom utbildningskategorierna B—D skall — förutom förmåner enligt värnpliktsavlöningskungörelsen — utgå tjänstgöringspremie med 5 kronor för dag samt utbildningspremier med 30 kronor per dag för kategorierna B och C och 15 kronor per dag för kategori D. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser, att för värnpliktsavgångna män med fullgjord värnplikt penningbidraget bör ökas eller ersättning i viss utsträckning medges för förlorad arbetsinkomst. Detsamma bör enligt länsstyrelsen gälla värnpliktiga med uppskov under beredskap och krig för tjänstgöring i bevaktningstjänsten så länge utbildningen icke sker inom tidsramen för värnplikts-tjänstgöringen. Enligt *länsstyrelsen i Malmöhus län* bör civilförsvarspliktiga, som icke är reservofficerare eller värnpliktiga, uppbära penningbidrag och premier av sådan storlek, att avsevärda ekonomiska förluster icke åsamkas dem genom civilförsvartjänstgöringen och så att viss compensation erhålles för de uppoffringar i övrigt som tjänstgöringen innebär. *Landsorganisationen* har uppfattningen, att för män i åldern 45 år och högre bör utgå utbildningspremier så avpassade, att den sammanlagda ersättningen i stort sett kompenserar inkomstbortfallet. Detta bör gälla också kvinnor. För hushållsarbetande kvinnor bör även de nu gällande bestämmelserna om ersättning för kostnader i anledning av deltagande i utbildningskurs tillämpas. För befäl bör likaledes utbildningspremier utgå.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har funnit det vara av största vikt, att personer, som i fred utbildas vid statens civilförsvarsskolas A-avdelning eller dess fältskolor och som icke är reservofficerare, alltjämt kan beredas ersättning för mistad arbetsinkomst. Enligt *länsstyrelsen i Gotlands län* bör ersättning för inkomstbortfall utgå till personal, som icke är stats- eller kommunalanställd.

Tjänstemännens centralorganisation och statstjänstemännens riksförbund förordar bibehållande av nuvarande bestämmelser om ersättning för mistad

arbetsinkomst för civilförsvarspliktiga män och kvinnor över värnpliktsåldern (resp. över 46 år).

Fortsatt tillämpning å den civila delen av civilförsvarets personal (män över värnpliktsåldern och kvinnor) av väsentligen samma föreskrifter som nu gäller (daglön, ersättning för mistad arbetsinkomst) tillstyrkes av *länsstyrelserna i Uppsala, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län* samt *Sveriges akademikers centralorganisation*. Den sistnämnda organisationen uttalar därjämte, att maximeringsbestämmelserna för inkomstbortfall bör ändras för att skälig ersättning skall kunna utgå. Även *högerens ungdomsförbund* föreslår ett liknande system. Företagare bör i likhet med anställda erhålla ersättning för förlorad inkomst. Ifråga om kvinnor förordas fredslön enligt samma grunder som för krigsmaktens A-personal; yrkesverksam kvinna skulle dock få ersättning för förlorad arbetsinkomst och husmoder med hemmavarande barn under 16 år kunna erhålla ett belopp per dag för hemhjälpkostnad. Bestämmelserna för underåriga anses böra anknytas till dem som tillämpas för underåriga krigsfrivilliga.

Utredningens förslag i vad avser principerna för avlöning av kommunalanställd personal vid civilförvarstjänstgöring har godtagits av *svenska stadsförbundet*. Förbundet konstaterar emellertid, att kommunerna får ökade kostnader genom att kommunalanställd personal i särskilt stor utsträckning skall tagas i anspråk för civilförvarsändamål. Vidare stiger den kommunala andelen av familjebidragkostnaderna, enär kretsen av familjebidragsberättigade föreslås utvidgad. Förbundet förutsätter, att kommunerna beredes ersättning i varje fall för ökade lönekostnader när kommunalanställda inkallas till tjänstgöring utanför hemorten. *Svenska landskommunernas förbund* framställer ingen erinran mot utredningens förslag.

I anledning av vad utredningen anfört angående löneförhållanden m. m. för statstjänstemän vid civilförvarstjänstgöring framhåller *överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län*, att för personal vid ämbetets och länsstyrelsernas civilförvarssektioner arbetsuppgifterna under beredskap och krig alltid innebär utövande av innehavd statlig tjänst.

Utredningens förslag rörande verkskyddspersonalen har lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Från åtskilliga håll göres dock invändningar.

Sålunda framhåller *statskontoret*, att det varit svårt att inom de statliga ämbetsverken finna lämplig personal, som varit villig att ställa sig till förfogande för tjänstgöring inom verkskyddet. Rekryteringssvårigheterna torde komma att göra sig än starkare gällande, därest den uttagna personalen skulle ha att räkna med minskad avlöning från sin arbetsgivare under utbildningen. I varje fall synes det sätt, varpå utbildningen ordnas, ej böra medföra olika ersättningsgrunder.

Länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus och Jämtlands län har också åsikten, att olika normer ej bör gälla med hänsyn till sättet för utbildningens ordnande. Yttrandena ger vidare vid handen, att man anser det olämpligt, att civilförsvarspliktiga tillhörande verkskyddet ges en särställning i förhållande till dem i det allmänna civilförsvaret.

Att ersättningsreglerna bör vara lika för verkskyddspersonal och övriga civilförsvarspliktiga hävdas jämväl av *överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Västernorrlands och Norrbottens län samt landsorganisationen*. Härvid framhåller *överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län* bl. a., att med den föreslagna ordningen den ekonomiska faktorn skulle få stor betydelse i fråga om valet av plats och tid för utbildningen. Denna bör dock planeras främst med hänsyn till vad som ur effektivitetssynpunkt är lämpligast. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför, att beträffande det civilförsvarspliktiga manskapet någon väsentlig kvalitativ skillnad icke föreligger mellan utbildning anordnad av civilförsvarsmyndighet och utbildning genom enskilt företag, vars utbildningsverksamhet granskas av länsstyrelse. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* uttalar, att det bör vara vederbörande företags ensak om det vill utgiva gottgörelse utöver lagstadgad minimiersättning.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund har ingen erinran mot förslaget, att arbetsgivare skall svara för avlöning och extra kostnader för resor och dylikt när anställd deltar i utbildning, som anordnas av företaget, eller i övning eller ock fullgör tjänstgöring under civilförsvarsberedskap. I fråga om utbildning av verkskyddspersonal inom civilförsvarets utbildningsorganisation säger sig föreningen och förbundet vara tveksamma om lämpligheten av att offentlig myndighet (familjebidragsnämnd) fastställer kostnader, som slutligt skall stanna på annan än statsverket. I varje fall måste arbetsgivare ha rätt att överklaga sådant beslut. Vidare framhålles, att utredningens förslag synes innebära, att verkskyddspliktig arbetsgivare själv skall tillämpa värnpliktsavlöningskungörelsen och eventuellt andra för värnpliktiga gällande bestämmelser. Detta skulle medföra svårigheter och administrativa olägenheter. Föreningen och förbundet anser utslutet, att arbetsgivarna skulle åläggas utföra sådana uppgifter. Svårigheter skulle för övrigt också uppstå, om civilförsvarsmyndigheterna av arbetsgivarna skall utkräva ersättning för t. ex. förplägnad, logi och sjukvård för verkskyddspersonal. En omprövning av hithörande frågor kan därför vara motiverad. Såsom alternativa lösningar nämnes, att arbetsgivares skyldighet att stå för verkskyddets kostnader i nu aktuellt avseende avskaffas, eller att all ersättning vid utbildning av verkskyddspersonal inom det allmänna civilförsvaret beräknas och utbetalas av civilförsvarsmyndigheterna, vilka därefter skulle avkräva arbetsgivarna en schematiskt beräknad avgift för kostnaderna, eller ock att man tillskapar enklare ersättningsprinciper.

Vad angår de ekonomiska förmånernas samband med tjänstgöringstidens längd är *högerns ungdomsförbund* ense med utredningen om att ersättning bör utgå endast vid utbildning, som, jämte eventuella resor, omfattar minst 7 timmar per dag.

Krav på uppmjukning av den angivna regeln har framförts av *civilförsvarsstyrelsen*, *statens lönenämnd* och *länsstyrelsen i Malmöhus län*. En skärpning av regeln för vissa fall förordas av *försvarets civilförvaltning*.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller, att det emellanåt är behövt, att utbildningskurser börjas och avslutas med halva tjänstgöringsdagar. Styrelsen föreslår därför, att vid sammanhängande kurser full ersättning skall utgå för första och sista dagen även om tjänstgöringen icke uppgår till 7 timmar.

Statens lönenämnd synes anse, att penningbidrag, premie och familjebidrag bör utgå även för dag, då tjänstgöring icke pågått 7 timmar i följd.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför följande.

Enligt 6 § i gällande utbildningskungörelse kan det ifrågakomma, att viss utbildning genomföres både som heldags- och deltidstudning. Ersättningsfrågan blir sålunda beroende av hur de särskilda kurserna utformas. Även deltagande i en deltidskurs kan exempelvis för en skiftarbetande innebära, att vederbörande lider ekonomisk förlust. Det icke oväsentliga antal skiftarbetande, som i utpräglade industriorter är inskrivna i civilförsvaret, kommer att till förfång för bl. a. utbildningsmottagligheten anse sig utsatta för orättvisa i förhållande till dem, som har normal arbetstid eller genom särskilda bestämmelser hålles skadeslösa enligt utredningens förslag, exempelvis kommunala befattningshavare samt deltagare i av verkskydden själva anordnad utbildning. Det synes därför rimligt, att penningbidrag och tjänstgöringspremie får utgå för all civilförsvarstjänstgöring, alltså även sådan som innefattar mindre än 7 timmar i följd.

Försvarets civilförvaltning ifrågasätter, huruvida vid kortare tjänstgöring än 7 timmar i följd bör — såsom utredningen föreslagit — utgå ersättning för begagnande av egna klädespersedlar, för sjukvård eller för förplägnad i det fall vederbörande medges att själv sörja för densamma. Ämbetsverket vill även till närmare övervägande framställa frågan, huruvida civilförsvarspliktig, som icke är inskriven i civilförsvaret, bör under övning (utbildning) jämlikt 12 § 2 mom. sista stycket civilförsvarslagen komma i åtnjutande av andra förmåner än fri förplägnad samt, i förekommande fall, fri förläggning och fria resor, även därest övningen (motsvarande) i fråga tager i anspråk hel dag eller flera dagar i följd. Slutligen finner ämbetsverket, att för rätt till familjebidrag — som anses böra tillkomma endast inskrivna — bör krävas en minimitjänstgöring å 8 dagar. Ämbetsverkets motivering för sistnämnda förslag skall redovisas i samband med redogörelsen över myndigheternas yttranden om detaljbestämmelserna.

Uttalanden om detaljbestämmelser

Av *högerens ungdomsförbund* har gjorts ett allmänt uttalande, att bestämmelserna om avlöning till värnpliktiga inom civilförsvaret — såväl vapenföra som vapenfria — helt bör ansluta sig till de för krigsmakten gällande.

I övrigt har skiftande åsikter framkommit rörande de olika ersättningsförmånerna.

Med avseende å rätten till fria resor erinrar *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att enligt värnpliktsavlöningskungörelsen sådan rätt förekommer endast då kortaste färdvägen överstiger 20 kilometer. Länsstyrelsen vill utvidga motsvarande rätt för de civilförsvarspliktiga och anför bl. a.

Den angivna normen torde ha avvägrats med tanke på kasernerad personal, d. v. s. heldagsutbildning. Resefrekvensen för civilförsvarspliktiga är betydligt högre vid deltidsutbildning än vid heldagsutbildning. Huvuddelen av dem, som skall undergå utbildning, kommer även i fortsättningen att undergå deltidsutbildning. Resor vid deltidsutbildning kan med den angivna avstånds begränsningen väntas åsamka den civilförsvarspliktige relativt stora kostnader. (Exempel: resväg 2 mil; jvg 2 kl. T. o. R. kr. 3: 80; civilförsvarspolis 60 timmars utbildning vid deltidskurs med i genomsnitt 3 timmar per utbildningspass; resekostnader totalt 76: — kronor). Det synes icke böra ifrågakomma, att den civilförsvarspliktige själv skall bestrida sådana resekostnader. Ersättning för resor bör utgå inom avsevärt mindre räjong till elever vid deltidsutbildning. För att underlätta granskningsarbetet inom den till länsstyrelserna centraliserade administrationen för utbildningen måste bestämmelserna göras schablonartade.

Försvarets civilförvaltning kan icke dela utredningens uppfattning, att rätten till fria resor ej skall gälla vid tjänstledighet under tid, då civilförsvarsberedskap icke råder. Civilförvaltningen anser det skäligt, att civilförsvarspliktiga, som fullgör längre sammanhängande tjänstgöring, erhåller fria resor och traktamenten i lika mån som de värnpliktiga, vilka tjänstgör enligt värnpliktslagen. Det förhållandet, att de civilförsvarspliktiga genom en mer genomförd lokal rekrytering endast i mindre omfattning kan beräknas komma i åtnjutande av sagda förmåner, bör icke föranleda, att de betages den principiella rätten härtill.

Länsstyrelsen i Gotlands län önskar, att civilförsvarspliktiga på Gotland, vilka deltagar i utbildning på fastlandet, alltid skall vara berättigade att anlita flygplan. Om sådan generell rätt ej medgives, bör länsstyrelsen få pröva frågan från fall till fall.

Enligt *statskontoret* bör bestämmelser om förutsättningarna för flygplansresor meddelas av Kungl. Maj:t.

Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Jämtlands län ifrågasätter, om icke civilförsvarspliktiga bör kunna erhålla färdbiljett på samma sätt som värnpliktiga och utnyttja order som färdhandling.

Vad beträffar penningbidragen förklarar överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län, att de intet har att erinra mot utredningens förslag till gruppindelning av civilförsvarspersonalen och avlöning efter arbetsuppgifternas betydenhet.

Statens lönenämnd anser, att till civilförsvarets lägsta lönegrupp bör hänföras alla meniga civilförsvarspliktiga, som icke tillgodoräknats värnplikts- och civilförsvartjänstgöring för sammanlagt 304 dagar. Statskontoret yttrar beträffande de kategorier civilförsvarspliktiga, som utgöres av kvinnor över 18 år, från värnplikt frikallade män och män över värnpliktsåldern, att ämbetsverket icke kan finna tillräckliga skäl föreligga för att dessa civilförsvarspliktiga — i vart fall de båda förstnämnda kategorierna — skulle erhålla bättre avlöningsförmåner än värnpliktiga som fullgjort mindre än 304 dagars tjänstgöring.

Chefen för försvarsstaben finner icke klart framgå i vilken grupp kvinnor över 18 år, vilka icke fullgjort 304 dagars tjänstgöring, skall placeras. De bör enligt huvudprincipen vara likställda med män.

Enligt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län bör för meniga endast finnas en bidragsgrupp. Länsstyrelsen motiverar detta med att under beredskap och krig civilförsvarsmyndigheternas resurser måhända icke blir tillräckliga för att göra de beräkningar av antalet tjänstgöringsdagar, som förut-sattes för fördelning av denna personal på två grupper.

Civilförsvarsstyrelsen föreslår, att en högsta lönegrupp — med bidragsbeloppet 14 kronor 50 öre per dag — inrättas för befattningshavare som kan jämföras med major eller högre. Inom krigsmakten förekommer, såvitt styrelsen har sig bekant, ytterst sällan att värnpliktigt befäl uppnår majors eller högre befattning. Däremot kommer regelmässigt att finnas befäl med sådan ställning inom civilförsvaret.

Försvarets civilförvaltning anser, att bland bidragsgrupperna för civilförsvarets personal bör ingå också den lägsta gruppen för värnpliktiga i krigsmakten.

Angående tiden för uppflyttning i penningbidragsklass av civilförsvarspliktiga, som på grund av samvetsbetänkligheter befriats från ordnings- och bevakningstjänst, yttrar chefen för försvarsstaben att han icke kan biträda utredningens förslag utan en närmare utredning om de vapenfria värnpliktigas tjänstgöring över huvud inom totalförsvaret.

Om penningbidragens storlek anför Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, att det finnes starka skäl för en allmän höjning av dagersättningen till värnpliktiga och civilförsvarspliktiga.

Ett uppskov med prövningen rörande penningbidragens storlek och deras fördelning i grupper förordas av statskontoret, som härvid hänvisar till att beslut ännu icke föreligger beträffande vilka befattningar, som skall finnas inom civilförsvaret, och vilka arbetsuppgifter som skall vara för-enade med dessa.

Angående inkvartering och förplägnad yttrar försvarets civilförvaltning bl. a.

Civilförvaltningen delar utredningens uppfattning angående lämpligheten av att de civilförsvarspliktiga om möjligt skall åtnjuta inkvartering och förplägnad in natura. Däremot ifrågasätter ämbetsverket skäligheten av att civilförsvarspliktiga, som begagnar sin egen bostad såsom nattkvarter, icke skall erhålla någon ersättning härför. Ämbetsverket föreslår, att härvidlag bestämmelser, motsvarande dem i Kungl. Maj:ts brev 30 september 1960 angående inkvarterings- och reseersättning m. m. åt värnpliktiga, utfärdas för ifrågavarande personal.

Utredningen har i förenklingssyfte föreslagit, att civilförsvarspliktig, som medgivits själv ombesörja sin förplägnad, skall ha rätt att erhålla ersättning endast därest och i den mån en besparing därvid uppkommit för civilförsvaret eller medgivandet erhållits på grund av sjukdom. Ämbetsverket ifrågasätter, huruvida en sådan anordning kan anses bidra till en förenkling av handläggningen av hithörande ärenden. Enligt civilförvaltningens mening bör övervägas, huruvida icke även i detta hänseende en tillämpning av de för värnpliktiga gällande bestämmelserna skulle vara att föredraga i förenklande syfte och med hänsyn till önskvärdheten av såvitt möjligt enhetliga bestämmelser.

Enligt statskontoret bör föreskrifter utfärdas, som anger under vilka förutsättningar utspisning och logi må ordnas på annat sätt än genom civilförsvarsmyndighets försorg.

Frågan om ersättning till de civilförsvarspliktiga för begagnande av egna klädespersedlar beröres av statskontoret, som finner tveksamt om sådan ersättning över huvud bör utgå vid civilförvarstjänstgöring med dess relativt korta tjänstgöringsperioder. I vart fall bör såsom förutsättning gälla, att tjänstgöringen icke omfattar blott ett fåtal dagar.

Rörande sjukvårdsförmåner na yttrar länsstyrelsen i Malmöhus län, att bestämmelserna bör utformas så, att rätt till fri sjukvård förefinns vid all heldagsutbildning, oavsett om civilförsvaret har egna sjukvårdsorgan eller ej. Enligt överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län bör civilförsvarspliktiga i detta hänseende vara likställda med värnpliktiga.

Samma principiella uppfattning företrädes av försvarets civilförvaltning. Denna myndighet framhåller, att med utredningens system rättvisligen borde följa, att den civilförsvarspliktige bleve berättigad till dels kompen- sation för den på tiden för tjänstgöringen belöpande delen av den obligatoriska sjukförsäkringsavgiften, dels ersättning för mellanskillnaden mellan havda kostnader för sjukvård och den av sjukkassan betalade andelen av dylika kostnader. Såsom en enklare metod föreslår emellertid civilförvaltningen, att de civilförsvarspliktiga — i den mån fri sjukvård icke kan beredas dem inom civilförsvaret — medgives att på civilförsvarets bekostnad åtnjuta vård inom den allmänna sjukvården. Ämbetsverket uttalar vidare, att de civilförsvarspliktiga måhända även i viss utsträckning skulle

på civilförsvarets bekostnad kunna komma i åtnjutande av sjukvård vid förbandens sjukvårdsinrättningar. Frågan härom måste emellertid göras till föremål för närmare överväganden.

Spörsmålet om ersättning för kroppsskada, ådragen under civilförvarstjänst, beröres av *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*, som ifrågasätter, om det inte vore i hög grad motiverat att också härvid jämställa dem som tjänstgör inom det militära och inom det civila försvaret.

Vad beträffar förmånen av premier har utredningens förslag, att utbildningspremier icke skulle utgå till civilförvarspliktiga, kritiserats av vissa remissinstanser. Sålunda anför *chefen för försvarsstaben*, att han icke kan finna principiella skäl att i detta hänseende skillnad i bestämmelserna skall föreligga, om tjänstgöringsförhållanden och utbildning är jämförbara för civilförvarspliktiga och värnpliktiga. *Överståthållarämbetet* och *länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter också riktigheten av att principiell likställighet med (befälsutbildade) värnpliktiga icke skulle genomföras i detta fall. Vidare anföres, att viss utbildningspremie till civilförvarspliktig, som med godkända vitsord genomgått befäls- eller specialistutbildning för utbildningskategorierna A—D, säkerligen skulle få en stimulerande effekt samt bidra till bättre utbildningsresultat och större villighet att fullgöra de mera krävande civilförvarsuppgifter, för vilka dessa kategorier avses.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har, enligt vad tidigare anförts, den åsikten att storleken av penningbidrag och premier bör bestämmas så, att avsevärda förluster icke uppkommer för de civilförvarspliktiga genom civilförvarstjänstgöringen. Länsstyrelsen framhåller, att betydande ekonomiska förluster torde åsamkas huvuddelen av de till befäl uttagna civilförvarspliktiga, därest endast av utredningen föreslagna förmåner blir gällande. Med hänsyn härtill men även rent principiellt anser länsstyrelsen, att systemet med utbildningspremier bör tillämpas likaväl för befälsutbildning i civilförsvaret som för dylik i värnpliktstjänstgöring. På grund härav föreslås, att vid genomgången befälskurs med godkända vitsord skall utgå utbildningspremie i stället för tjänstgöringspremie.

Såsom även omförmålts tidigare förordar *civilförvarsstyrelsen*, att utbildningspremier skall tillkomma civilförvarspliktiga inom utbildningskategori D med 15 kronor samt inom utbildningskategorierna B och C med 30 kronor per dag. Införandet av utbildningspremier tillstyrkes jämväl av *landsorganisationen*.

Med avseende å tjänstgöringspremierna föreligger vidare uttalanden av civilförvarsstyrelsen, försvarets civilförvaltning, statens lönenämnd och statskontoret.

Civilförvarsstyrelsen är ense med utredningen om att det är skäligt, att tjänstgöringspremie utgår. Premie bör tillkomma personal tillhörande ut-

bildningskategorierna B—F och bestämmas till ett belopp av 5 kronor per dag.

Försvarets civilförvaltning anför, att det synes skäligt, att alla kvinnliga och vissa manliga civilförsvarspliktiga skall komma i åtnjutande av tjänstgöringspremier. Därvid bör beträffande sistnämnda kategori i likhet med vad som gäller enligt värnpliktsavlöningskungörelsen föreskrivas, att förutsättning för rätt till premie skall vara, att vederbörande såsom värnpliktig och civilförsvarspliktig fullgjort tjänstgöring om sammanlagt 394 dagar. För varje dags tjänstgöring därutöver bör den manlige civilförsvarspliktige gottskrivas premie med samma belopp som kvinnlig personal, d. v. s. fem kronor.

Statens lönenämnd avstyrker, att civilförsvarspliktig, som under kalenderåret uppnår minst 18 års ålder och icke är värnpliktig, erhåller tjänstgöringspremie.

Statskontoret finner tveksamt, om systemet med tjänstgöringspremier bör införas inom civilförsvaret. Ämbetsverket åberopar som skäl att — såsom utredningen framhållit — tjänstgöringen inom civilförsvaret i nu aktuella hänseenden icke torde vara direkt jämförbar med tjänstgöring inom det militära försvaret. Därest sådana premier likväl skulle anses böra utgå, synes kunna övervägas att bestämma ersättningen till lägre belopp än det föreslagna. Tjänstgöringspremier till värnpliktiga utgår nämligen under den förutsättningen, att vederbörande fullgjort tjänstgöring minst 20 dagar i följd. Vid avbrott i militärtjänstgöringen kommer således premierna att helt bortfalla.

De av utredningen föreslagna materiella bestämmelserna rörande familjebidrag till civilförsvarspliktiga har väsentligen godtagits av *försvarets civilförvaltning*. Ämbetsverket anser sig dock böra uppställa två förutsättningar för godtagandet.

Den första förutsättningen är, att det skapas ett smidigt och säkert rapporteringssystem mellan civilförsvarsmyndigheterna och familjebidragsnämnderna. Ämbetsverket erinrar, att enligt 42 § civilförsvarskungörelsen länsstyrelserna skall föra register över inskriven personal, och att för var och en av de inskrivna skall präglas registreringsplåtar upptagande erforderliga uppgifter. Det synes därför ändamålsenligt, att länsstyrelserna fungerar såsom rapporteringsmyndigheter och ålägges att fullgöra motsvarande uppgifter som de militära truppregistreringsmyndigheterna.

Av det anförda följer, att enligt civilförvaltningens mening rätt till familjebidrag endast skall gälla personal, som är inskriven i civilförsvaret. I fråga om all övrig civilförsvarspliktig personal avstyrker civilförvaltningen bestämt utredningens förslag.

Den andra förutsättningen för ett godtagande avser den tjänstgöringstid, som bör berättiga till familjebidrag. Enligt civilförvaltningens uppfattning bör den av utredningen föreslagna minimitiden om en dags tjänstgöring

avsevärt höjas. Civilförvaltningen förordar, att tiden fastställes till 8 dagar inklusive nödvändiga in- och utryckningsdagar.

Om motiven för detta ställningstagande anföres bl. a.

Med den speciella behovsprövning, som karakteriserar familjebidragssystemet, kan man icke belasta detta system med korttidstjänstgörande civilförsvarspliktiga. Man torde kunna påstå, att denna behovsprövning, i vart fall när densamma icke är s. k. normerad, generellt sett leder till att det icke uppkommer något utrymme för familjebidrag vid tjänstgöringar om en längd av endast en eller ett par dagar. Om möjlighet skapas till familjebidrag vid korttidstjänstgöringar inom civilförsvaret, uppkommer svårigheter att administrativt bemästra med bidragens fastställande och utgivande sammanhörande problem. De familjebidrag, som till äventyrs skulle kunna utgivas, kommer icke att stå i rimlig proportion till totalkostnaderna för det administrativa arbetet. I detta arbete ingår den tidigare omnämnda rapporteringen mellan länsstyrelserna och familjebidragsnämnderna, kontrollen av de uppgifter av skilda slag, som den civilförsvarspliktige familjebidragssökanden lämnar i sin ansökan, m. m. Vidare torde man på goda grunder få antaga, att många ansökningar med hänsyn till behovsprövningsreglerna kommer att av familjebidragsnämnderna lämnas utan bifall. Detta medför, att besvär över beslut angående vägrat familjebidrag i åtskilliga fall kommer att anföras, vilket i sin tur föranleder ytterligare kontroller, yttranden o. d. Civilförvaltningen delar därför icke utredningens uppfattning, att ett genomförande av dess förslag icke kommer att medföra någon större ökning av familjebidragsnämndernas arbetsbörda. Såväl familjebidragsnämnderna som länsstyrelserna torde få icke oväsentligt ökat arbete med ty åtföljande kostnader.

Inom civilförsvaret synes huvudsakligen korta tjänstgöringsperioder med en varaktighet av någon eller några dagar skola ifrågakomma. Inom det militära försvaret förekommer egentligen icke inkallelser för endast någon dags tjänstgöring. Endast på grund av i förväg icke beräknad hemförloving uppkommer — som utredningen också framhåller — ibland korta tjänstgöringstider för en och annan värnpliktig. Härvid blir dock som regel fråga om familjebidrag enligt s. k. normerad behovsprövning. De inom det militära försvaret förekommande korta tjänstgöringsperioderna är vidare rena undantagsfall och av mycket ringa omfattning i förhållande till det totala antalet tjänstgörande värnpliktiga. Inom civilförsvaret torde förhållandet bliva omvänt.

När det gäller de till civilförsvaret överförda värnpliktiga kan emellertid enligt civilförvaltningen en annan uppfattning göras gällande. Dessa civilförsvarspliktiga bör, såsom utredningen framhållit, ha samma förmåner, som om tjänstgöringen vore vanlig värnpliktstjänstgöring. Då det icke kan anses uteslutet, att de värnpliktiga kan komma att tjänstgöra kortare perioder än 8 dagar, kan för dem undantag från kravet på minimitid måhända böra göras.

Civilförvaltningen ansluter sig helt till utredningens principiella uppfattning, att kvinnlig civilförsvarspliktig i allt bör likställas med manlig sådan. En tillämpning av familjebidragsbestämmelserna jämväl på kvinnlig personal kan, enligt vad ämbetsverket anför, komma att medföra viss

ökning av arbetsbelastningen för bl. a. familjebidragsnämnderna. Emellertid torde denna ökning bli relativt begränsad. Tjänstgöringen för ifrågasvarande personal torde nämligen till väsentlig del komma att utgöras av korttidstjänstgöring. Vidare torde inkomstförhållandena inom de civilförsvarspliktiga kvinnornas familjer vara sådana, att förutsättningar för familjebidrag i icke ringa utsträckning kommer att saknas. Civilförvaltningen uttalar vidare, att, även om civilförvaltningen med hänsyn till det sagda icke vill motsätta sig en utvidgning av familjemedlemsbegreppet på föreslaget sätt, ämbetsverket likväl anser sig icke kunna underlåta att uttrycka vissa farhågor för att icke önskvärda konsekvenser i administrativt hänseende kan uppkomma. Civilförvaltningen förutsätter, att i det föregående rekommenderad begränsning i rätten till familjebidrag (minst åtta dagars tjänstgöring i följd) införes även beträffande den kvinnliga personalen.

Civilförvaltningen framhåller slutligen, att förvaltningen såsom tillsynsmyndighet enligt familjebidragsförordningen till sitt förfogande har ett anslag för särskild hjälpverksamhet till förmån för de värnpliktiga och deras familjer. Ett liknande anslag till förmån för de civilförsvarspliktiga skulle kunna bli ett smidigt hjälpmedel och ett enkelt och gott komplement till bestämmelserna om personalens ekonomiska förmåner.

Även *statskontoret* har upptagit frågan om eventuell begränsning av rätten till familjebidrag. Ämbetsverket anför, att behovet av bidrag i förevarande fall med hänsyn till de korta perioder — eventuellt några få dagar — som tjänstgöringen kan omfatta icke synes göra sig gällande med samma styrka som vid värnpliktstjänstgöring. Det kan därför övervägas att föreskriva krav på tjänstgöring ett visst minsta dagantal.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund anser starka skäl tala för en allmän höjning av familjepeningen för värnpliktiga och civilförsvarspliktiga.

Utredningens förslag om skyldighet för kommunerna att utgiva familjebidrag har icke föranlett invändning.

Vad angår de formella bestämmelserna i samband med familjebidragsgivningen delar *försvarets civilförvaltning* och *svenska stadsförbundet* utredningens åsikt, att familjebidragsnämnderna bör handlägga hithörande ärenden både beträffande värnpliktiga och civilförsvarspliktiga. Däremot finner *länsstyrelserna i Västernorrlands och Norrbottens län*, att — därest ifrågasvarande göromål över huvud bör ankomma på kommunerna — desamma bör anförtros åt civilförsvarsnämnderna. Länsstyrelsen i Västernorrlands län hänvisar till att enligt 41 § civilförsvarslagen civilförsvarsnämnderna har att handhava kommunernas uppgifter med avseende å civilförsvaret.

Statskontoret finner den förutsatta ordningen för utgivande av familjebidrag, som slutligt skall belasta arbetsgivare inom verkskyddet — utbetalning genom kommun, för-

skottering av statsverket, slutlig utbetalning av arbetsgivaren — alltför omständig. Ett enklare system bör eftersträvas, varvid särskilt bör undersökas om statlig förskottering är behövlig.

Såsom framgår av redogörelsen under föregående avsnitt har *svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* ifrågasatt lämpligheten av att familjebidragsnämnd fastställer ersättningar, som arbetsgivare skall betala, samt föreslagit besvärsrätt för arbetsgivare.

Chefen för försvarsstaben tillstyrker, att försvarets civilförvaltning blir tillsynsmyndighet ifråga om civilförsvarets familjebidragsbestämmelser. Han anser även ändamålsenligt, att avlöningsfrågor inom civilförsvaret handlägges av nämnda ämbetsverk. *Jämväl försvarets civilförvaltning* förordar — i enhetlighetens intresse — att uppdraget såsom tillsynsmyndighet lämnas åt civilförvaltningen. Det framhålles dock, att härav kan komma att påkallas viss personalförstärkning. Ämbetsverket föreslår, att civilförsvarsstyrelsen vid utfärdande av tillämpningsföreskrifter rörande avlöningsförmåner till civilförsvarspliktiga skall samråda med civilförvaltningen.

Chefen för försvarsstaben anser, att administrationskostnaderna för avlöning och familjebidrag till civilförsvarspersonalen bör bestridas av medel från elfte huvudtiteln. Enligt *försvarets civilförvaltning* bör medel under nämnda huvudtitel anlitas för bestridande av kostnaderna för familjebidrag åt civilförsvarspliktiga. För att familjebidragskostnader för värnpliktiga och civilförsvarspliktiga skall kunna fördelas mellan fjärde och elfte huvudtitlarna måste familjebidragsnämnderna åläggas att föra vissa anteckningar.

Departementschefen

Gällande bestämmelser om avlöning och andra ersättningar till civilförsvarspersonal återfinns väsentligen i 1944 års avlöningsreglemente för personal i det allmänna civilförsvaret och 1944 års kungörelse om grunder för ersättning för civilförvarstjänstgöring i verkskydd. Kungl. Maj:t har sedermera i annan ordning vid skilda tillfällen meddelat ytterligare föreskrifter. Enligt avlöningsreglementet utgår bl. a. daglön och timlön. Beloppen av dessa förmåner har icke ändrats efter reglementets tillkomst. Bostadsbidrag kan enligt reglementet beviljas efter skälighetsprövning. Gottgörelse utgår vidare för inkomstminskning, som överstiger daglönen, dock med högst hälften av daglönens belopp. I senare utfärdade föreskrifter har beträffande deltagare i central utbildningskurs införts en annan regel om gottgörelse för mistad inkomst. Enligt denna är gottgörelsen endast såtillvida maximerad, att den icke må utgå med högre belopp än efter 40 000 kronor om året. I sin helhet kännetecknas ersättningssystemet, med efter hand tillkommet innehåll, av en viss oenhetlighet. Bestämmelserna

lämnar även ett betydande utrymme åt skönsmässiga bedömanden, vilket åstadkommer osäkerhet vid tillämpningen. Till vissa delar passar systemet icke väl tillsammans med den organisation av civilförsvaret och de tjänstgöringsförhållanden för civilförsvarspersonalen, som statsmakterna beslutat under senare år.

I den nya organisationen för det lokala allmänna civilförsvaret skall i huvudsak icke inskrivas annan personal än sådan, vars utbildning måste ske i fredstid. Organisationen skall bl. a. tillföras ett ökat antal värnpliktiga med uppskov. Totalt beräknas den i det lokala allmänna civilförsvaret inskrivna personalen skola uppgå till cirka 210 000 personer, varav ungefär 20 000 värnpliktiga med uppskov, 150 000 andra män och 40 000 kvinnor. Till förstärkning av det lokala allmänna civilförsvaret skall regionala undsättningskårer inrättas. Dessa avses skola omfatta omkring 10 000 man, så gott som uteslutande värnpliktiga med uppskov. Som befäl skall placeras bl. a. underofficersutbildade värnpliktiga.

Civilförsvarspliktigs tjänstgöring under tid då civilförsvarsberedskap ej råder skall liksom tidigare endast avse utbildning och övning. Tiden härför bestämmes emellertid på annat sätt än förut. Enligt 1944 års civilförsvarslag var inskriven civilförsvarspliktig skyldig att tjänstgöra högst 60 och annan civilförsvarspliktig högst 30 timmar per kalenderår. Nu gäller, att inskriven civilförsvarspliktig må tagas i anspråk för utbildning under högst 30 eller, om han krigsplacerats i högre befälsbefattning eller i annan befattning, vilken kräver särskilda insikter eller färdigheter, högst 60 dagar, räknat för hela den tid civilförsvarsplikten varar. Envar civilförsvarspliktig är skyldig att under varje följd av 3 kalenderår delta högst 60 timmar i övning; en del av denna tid må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för utbildning. I civilförsvaret inskriven värnpliktig må åläggas att delta i utbildning och övning under den längre tid, som han efter inskrivningen kunnat åläggas att för motsvarande ändamål tjänstgöra vid krigsmakten. 1960 års utbildningskungörelse upptager sex utbildningskategorier med en utbildningstid inom den högsta kategorien å högst 80 dagar och inom den lägsta kategorien högst 35 timmar.

De nu antydda ändringarna i civilförsvarets organisation och verksamhet innebär bl. a., att utbildningen i ökad utsträckning kommer att försiggå vid kurser med heldagsundervisning under en längre sammanhängande följd av dagar. Sådan utbildning — vid vilken förläggning å civilförsvarskolorna i stor omfattning måste ske — kommer företrädesvis att avse befälspersonalen. Kraven på ett tillfredsställande ekonomiskt stöd åt de tjänstgörande och deras familjer kommer härvid att göra sig gällande med större styrka än tidigare. Vidare framstår som önskvärt, att ersättningsystemet, för att kunna tillgodose mera skiftande behov, ytterligare differentieras. De nuvarande reglerna om ersättning åt civilförsvarspersonal lämpar sig icke för värnpliktiga, som överföres till civilförsvaret. Förmå-

nerna för dem måste rimligen avvägas med hänsyn till vad som skolat utgå vid fortsatt tjänstgöring inom krigsmakten. En omarbetning av ersättningsbestämmelserna för civilförsvaret är följaktligen nödvändig.

Utredningens nu framlagda förslag är på det sätt begränsat, att det närmast åsyftar fredsförhållanden. I överensstämmelse härmed utgår de förslag, som i det följande överväges, från att de nya reglerna icke skall gälla i den mån särskilda för beredskapstillstånd eller krig avsedda bestämmelser skall tillämpas.

Beträffande de nya reglernas utformning är jag helt ense med utredningen — vars förslag härutinnan godtagits av alla remissinstanser — att till värnpliktiga med uppskov, vilka tillförts civilförsvaret och där tjänstgör i stället för och regelmässigt i samma omfattning som skulle ha skett vid krigsmakten, i princip bör utgå samma ekonomiska förmåner, som skulle ha tillkommit dem vid värnpliktstjänstgöring. Särskilda förhållanden inom civilförsvaret kan dock böra föranleda jämkningar i förhållande till de militära ersättningsreglerna.

Jag delar vidare utredningens och remissinstansernas uppfattning, att män och kvinnor vid tjänstgöring inom civilförsvaret bör likställas i ekonomiskt hänseende.

Vad angår de ekonomiska förmåner, vilka skall gälla för civilförsvarspliktiga som icke är värnpliktiga med uppskov, synes det naturligt att också för deras del anknyta till de militära bestämmelserna. Man får därigenom ett enhetligt och redan utprövat ersättningsystem för samtliga kategorier civilförsvarspliktiga. Den praktiska nyttan härav vid ersättningsbestämmelsernas tillämpning är påtaglig. Även ur allmän rättvisesynpunkt är det starkt motiverat, att, i den mån förhållandena i övrigt är jämförbara, likvärdig tjänstgöring berättigar till lika lön. Jag vill därför såsom huvudprincip också beträffande ifrågavarande civilförsvarspliktiga föreslå, att förmånerna bestämmas på samma sätt som för de civilförsvaret tillförda värnpliktiga.

Emellertid föreligger skäl för vissa jämkningar i förmånerna för den civilförsvarspersonal, som icke är överförda värnpliktiga. I det militära ersättningsystemet ingår icke förmånen av gottgörelse för mistad inkomst. Vad som nu är stadgat om sådan gottgörelse till deltagare i central utbildningskurs vid civilförsvaret skulle alltså upphöra att gälla, om de militära bestämmelserna tillämpades i oförändrat skick. Då de inskrivna civilförsvarspliktiga, särskilt sådana i befälsbefattningar, i stor utsträckning fullgör sin tjänstgöring vid en ålder då de nått ett relativt högt inkomstläge, skulle i åtskilliga fall uppkomma en avsevärd försämring av förmånerna i jämförelse med nu rådande förhållanden, samtidigt som tjänstgöringstiden blivit längre. Det kan befaras, att man under sådana omständigheter

icke skulle kunna hos de civilförsvarspliktiga upprätthålla den positiva attityd till civilförsvaret, vilken fordras för ett gott utbildningsresultat. Det är även tänkbart, att personer, som närmar sig utträdet ur värnpliktsåldern, söker sig till beredskapsuppgifter av annat slag, vilka icke rubbar deras ekonomiska villkor.

Framhållas må vidare, att det redan på grund av civilförsvarslagens bestämmelser finns en grupp civilförsvarspersonal, som under vissa betingelser får behålla sin vanliga civila lön, nämligen kommunalanställda vid tjänstgöring som avses i 20 § civilförsvarslagen. Civilförsvartjänstgöring är ej heller i övrigt enligt gällande lagstiftning helt jämställd med värnpliktstjänstgöring. Bl. a. skall vid inskrivning såvitt möjligt tillses, att personalbehovet fylles med dem som frivilligt anmäler sig till uttagning, såframt ej fråga är om personer, vilka på grund av kommunal anställning eller annan särskild orsak bör uttagas i första hand. Vidare är det endast en mindre del av samtliga civilförsvarspliktiga som tages i anspråk genom inskrivning, medan värnplikt fullgöres av flertalet män i värnpliktsåldern. Slutligen är tjänstgöringen i fred starkt differentierad till sin längd och icke såsom vid värnplikt i princip densamma för alla tjänstgöringsskyldiga.

I de flesta remissyttrandena förordas också jämkningar i utredningens förslag i fråga om de här berörda civilförsvarspliktiga. En del remissinstanser tillstyrker, att lönesystemet formellt uppbygges på samma sätt som det militära, men föreslår att beloppen av vissa förmåner höjes. Hit hör bl. a. civilförsvarsstyrelsen, som anser, att utbildningspremier bör tillkomma de civilförsvarspliktiga och utgå med belopp, som är avsevärt högre än de värnpliktigas utbildningspremier. Landsorganisationen förordar, att den föreslagna ersättningen kompletteras med utbildningspremier av sådan storlek, att den sammanlagda ersättningen i stort sett kompenserar inkomstbortfallet. Andra remissinstanser har den åsikten, att nuvarande bestämmelser om ersättning för mistad inkomst i princip bör behållas. Denna åsikt företrädes bl. a. av tjänstemännens centralorganisation och statstjänstemännens riksförbund i fråga om civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern.

Jag har för min del kommit till uppfattningen, att en ersättningsregel bör införas, vilken på något sätt anknyter till de civilförsvarspliktigas inkomst. Möjlighet att erhålla på sådant sätt bestämd ersättning bör emellertid enligt min mening icke generellt tillkomma ifrågavarande civilförsvarspliktiga, utan ersättning bör utgå först från och med det kalenderår då vederbörande fyller 48 år, d. v. s. från och med det år då värnplikten för män upphör. Man får härigenom en naturlig uppdelning av de civilförsvarspliktiga i två grupper, nämligen personal i eller under värnpliktsåldern och personal över denna ålder. För den förstnämnda gruppen skulle — med de mindre modifieringar, som må påkallas av civilförsvartjänstgöringens art — värn-

pliktsavlöningsbestämmelserna tillämpas i sin helhet; för den senare gruppen skulle en delvis förmånligare regel gälla. Den bättre ställningen för den senare gruppen framstår ur tjänstgöringssynpunkt som motiverad med hänsyn till att männen i densamma regelmässigt fullgjort hel värnplikts-tjänstgöring, i vissa fall även underbefäls- eller underofficersutbildning. I betraktande av syftet med den förutsatta regeln bör den dock tillämpas beträffande alla män i angiven ålder oberoende av deras värnpliktsförhållanden. Samma regel för rätt till ersättning bör gälla för kvinnor i åldern 48 år och däröver.

Vid bedömandet av verkningarna av föreslagen ordning bör beaktas, att de allra flesta civilförsvarspliktiga män, som icke är värnpliktiga med uppskov, inskrives i civilförsvaret först i samband med utträdet ur värnplikts-åldern. Vad kvinnorna beträffar tages dessa visserligen i allmänhet i anspråk inom civilförsvaret vid lägre ålder. Kvinnorna tillhör emellertid endast undantagsvis utbildningskategorierna med de längsta utbildningstiderna. Vidare blir kvinnorna enligt den nya ordningen berättigade till familjebidrag vid tjänstgöring före det kalenderår, under vilket de uppnår 48 års ålder. Jag vill dessutom framhålla, att enligt gällande föreskrifter av civilförsvarsstyrelsen kvinna, som har vårdnaden om barn under 16 år, icke skall inskrivas i civilförsvaret om hon inte lämnar medgivande därtill.

För att vinna en enkel lösning, vilken anknyter till de civilförsvarspliktigas inkomstförhållanden, synes mig lämpligt att bestämma en ersättning per dag, som utgör viss procentsats av den civilförsvarspliktiges årsinkomst, samt utnyttja tillgängliga uppgifter hos myndigheterna rörande de enskildas inkomster. Det är avsett att för innevarande års riksdag skall framläggas proposition med förslag till lag om allmän försäkring. Den allmänna försäkringen skall omfatta svenska medborgare och utlänningar, som är mantals-skrivna i riket. Den allmänna försäkringen är avsedd att innefatta bl. a. sjukförsäkring. Det synes mig naturligt, att man vid utformningen av en regel för ersättning vid civilförsvartjänstgöring på grundval av civilförsvarspliktigs inkomst använder den nya lagens indelning i sjukpenning-klasser för att fastställa vederbörandes inkomst. Den högsta av dessa klas-ser avser en inkomst av förvärvsarbete å 21 000 kronor eller mera. Jag förutsätter att ifrågakvarande ersättning skall vara skattefri och vill erinra om att förslag angående skattefrihet för vissa förmåner till värnpliktiga och civilförsvarspliktiga i annat sammanhang framläggs för årets riksdag.

I enlighet med det anförda föreslår jag, att civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern skall äga uppbära civilförsvarspenning med ett belopp per dag, som utgör 0,2 % av den högsta inkomsten i den sjukpenningklass, vari vederbörande är placerad, dock högst å en årsinkomst av 21 000 kronor. För sjukförsäkrad, som inte är placerad i sjukpenning-klass, torde civilförsvarspenningen böra beräknas efter högsta årsinkomsten i sjukpenningklassen 2. Beloppen torde böra avrundas uppåt till närmast

hela krontal. Förvärvsarbete, som inte är ansluten till den allmänna sjukförsäkringen, bör på annat godtagbart sätt styrka sin årsinkomst av förvärvsarbete. I övrigt bör ersättningen i sådant fall beräknas efter samma grunder som för sjukförsäkrade.

I det följande kommer jag att förorda, att de civilförsvarspliktiga skall äga uppbära bl. a. penningbidrag, utbildningspremie, tjänstgöringspremie och familjebidrag. Den som åtnjuter förmånen av civilförsvarspenning bör enligt min mening vara berättigad till utbildningspremie men ej till penningbidrag, tjänstgöringspremie och familjebidrag.

Det nu framlagda förslaget innebär, att civilförsvarspliktig, som förlorar hela sin normala inkomst av förvärvsarbete — inkomst av tjänst eller annat förvärvsarbete — genom civilförsvarspenningen i allmänhet erhåller full kompensation om inkomstbortfallet icke överstiger ett belopp motsvarande ca 23 000 kronor om året. För den som utöver civilförsvarspenning åtnjuter utbildningspremie blir motsvarande inkomstläge ca 35 000 kronor.

Civilförsvarspenning bör icke understiga vad som sammanlagt utgår i penningbidrag och tjänstgöringspremie till personal under 48 år med motsvarande tjänsteställning och tjänstgöringstid.

Med hänsyn till bestämmelserna i 20 § civilförsvarslagen bör k o m m u n a l a n s t ä l l d, vilkens civilförsvarstjänstgöring skall anses fullgjord i den kommunala anställningen, icke uppbära civilförsvarspenning, penningbidrag eller tjänstgöringspremie och ej heller kunna erhålla familjebidrag.

I 47 § civilförsvarslagen stadgas, att den som driver verksamhet, för vilken v e r k s k y d d finnes, är pliktig att utgiva ersättning för tjänstgöring i verkskyddet till de i hans tjänst anställda enligt grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer. Utredningen har föreslagit, att de anställda vid utbildning, som anordnas av företaget eller av detta anlitat serviceorgan, skall få behålla sin lön samt erhålla ersättning för resor och andra kostnader. Personalen skulle alltså i detta fall undantagas från de allmänna ersättningsreglerna för civilförsvarspliktiga. Motsvarande anses böra gälla när personalen deltagit i övning under tid, då civilförsvarsberedskap ej råder, och i tjänstgöring under beredskap då icke särskilda för krig eller beredskap avsedda bestämmelser skall tillämpas. Vid utbildning anordnad av civilförsvarsmyndighet bör däremot enligt utredningens mening de allmänna ersättningsreglerna följas. I åtskilliga remissyttranden har gjorts gällande, att ersättningsgrunderna bör vara desamma för all verkskyddspersonal samt för verkskyddspersonal och personal inom det allmänna civilförsvaret. För egen del förordar jag, att vid utbildning, som anordnas av arbetsgivare, denne skall vara skyldig att utgiva ersättning, som i princip icke må understiga vad som inom det allmänna civilförsvaret utgår till motsvarande personal vid motsvarande tjänstgöring.

I anledning av vad svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industri-

förbund anfört tillstyrker jag, att arbetsgivare får besvärsmätt i fråga om myndighets beslut angående familjebidrag till verkskyddspersonal.

Vad angår kostnaderna för utbildningen av verkskyddspersonal genom civilförsvarsmyndighets försorg får jag hänvisa till vad jag härutinnan anfört i propositionen 1959: 114. Något avsteg i förhållande till vad jag därvid förordade anser jag icke nu böra övervägas.

Enligt 2 8 § S a a r och motsvarande stadganden i andra av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelser äger tjänsteman, tillhörande avdragsgrupp 3, åtnjuta lön med B-avdrag vid tjänstledighet för repetitionsövning enligt 27 § värnpliktslagen ävensom vid tjänstledighet för annan värnpliktstjänstgöring, som fullgöres det år den värnpliktige fyller 23 år eller därefter. Enligt sagda avlöningsbestämmelser gäller vidare att tjänsteman, tillhörande avdragsgrupp 3, vid tjänstledighet för fullgörande av tjänstgöring, vilken åligger anställningshavare i reserven, äger åtnjuta lön med B-avdrag. Här angivna föreskrifter gäller icke då tjänsteman åtnjuter avlöningsförmåner enligt krigsavlöningsbestämmelser.

Såsom förutsatts av utredningen bör motsvarande föreskrifter med angivna begränsning införas i fråga om civilförvarstjänstgöring, som på grund av civilförvarsplikt fullgöres det år tjänstemannen fyller 23 år eller därefter, ävensom i fråga om tjänstgöring såsom befälsanställd i civilförsvaret. Därest vederbörande under tjänstgöring i civilförsvaret erhåller civilförvarspenning, bör emellertid helt avdrag göras å lönen.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t, på grund av det oundgängliga behovet av avlöningsföreskrifter för personal i civilförsvarets undsättningskårer och för befälsanställda i civilförsvaret, föreskrivit *dels* genom förenämnda beslut den 16 juni 1961 att tjänstgöring, som värnpliktig, vilken beviljats krigsuppskov för tjänstgöring i civilförsvarets undsättningskårer, fullgör i civilförsvaret, skall vid tillämpning av nyssnämnda stadganden i statliga avlöningsförfattningar vara jämställd med värnpliktstjänstgöring, *dels ock* genom beslut den 29 september 1961, att tjänsteman med avlöning enligt av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelser vid tjänstledighet för fullgörande av tjänstgöring i egenskap av befälsanställd i civilförsvaret skall åtnjuta samma avlöningsförmåner som enligt angivna bestämmelser tillkommer tjänsteman vid tjänstledighet för fullgörande av tjänstgöring, vilken åligger anställningshavare i reserven. Dessa avlöningsföreskrifter har meddelats i avvaktan på ställningstagande till ändringar i avlöningsförfattningarna och erfordras ej längre efter genomförande av sådana ändringar.

Frågan om vidtagande av avsedda ändringar i de statliga avlöningsförfattningarna kommer att anmälas av chefen för civildepartementet i annat sammanhang.

Vad härefter angår de olika slagen av förmåner torde vid färd till och från tjänstgöring m. m. fria resor och traktementen böra till-

komma de civilförsvarspliktiga enligt de för värnpliktiga utfärdade bestämmelserna i tillämpliga delar. I den mån under de förhållanden, för vilka de nya bestämmelserna är avsedda, tjänstledighet från civilförvarstjänstgöring förekommer, torde de tjänstlediga böra ha rätt till fria resor i anledning av ledighet under samma förutsättningar som värnpliktiga vid tjänstgöring inom krigsmakten. Bestämmelserna torde härvid böra anknytas till vad i värnpliktsavlöningskungörelsen föreskrives rörande tjänstledighet under annan tid än första tjänstgöring och fortsatt tjänstgöring. Enligt civilförsvarets nuvarande bestämmelser utgår ersättning för resekostnad oberoende av om färdvägen är kortare eller längre. Någon försämring av denna förmån genom införande av fordran på viss minsta färdlängd synes icke böra ske vid övergång till nytt avlöningssystem. Det må framhållas, att resefrekvensen vid civilförvarsutbildningen är ganska stor. Detta gäller särskilt den lokala utbildningen, vilken ofta fullgöres i ett flertal pass och därigenom kan åsamka deltagare en ej obetydlig total resekostnad, vilken icke rimligen bör bäras av den civilförsvarspliktige. Den nuvarande regeln torde även i fortsättningen böra ha generell giltighet och alltså tillämpas jämväl vid resor till kurser om en eller flera heldagar. Den militära ersättningsregeln skulle alltså i detta hänseende frångås. Värnpliktsavlöningskungörelsen innehåller, att flygplan må användas då särskilda förhållanden föranleder detta och enligt bestämmelser, som försvarets civilförvaltning efter samråd med överbefälhavaren äger utfärda. För civilförsvarets vidkommande torde motsvarande bestämmelser böra utfärdas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Slutligen må i fråga om reseförmånerna övervägas att ge värnpliktsavlöningskungörelsens föreskrifter om inställelse- och tjänstgöringsorders användning såsom färdhandlingar motsvarande tillämpning inom civilförsvaret. Det bör även prövas, huruvida en mot systemet med militär tjänstebiljett svarande ordning lämpligen kan införas inom civilförsvaret.

Enligt värnpliktsavlöningskungörelsen äger de värnpliktiga under tjänstgöring erhålla p e n n i n g b i d r a g. De indelas därvid allt efter tjänstställning och tjänstgöringstid i nio grupper, den lägsta avsedd för meniga som icke tillgodoräknats tjänstgöringstid om 304 dagar samt den högsta för kaptener och högre. Detta penningbidragssystem bör göras tillämpligt även inom civilförsvaret. Anledning att, såsom av en remissmyndighet föreslagits, bygga ut systemet med en tionde högsta bidragsgrupp föreligger icke enligt min mening. Jag anser vidare att, i enlighet med grunderna för det militära systemet, den lägsta bidragsgruppen vid civilförsvaret i princip bör omfatta alla meniga civilförsvarspliktiga — män och kvinnor — vilka icke kan tillgodoräkna sig värnplikts- och civilförvarstjänstgöring överstigande 304 dagar. Vapenfri värnpliktig, som placerats för tjänstgöring inom civilförsvaret, bör vid sådan tjänstgöring icke bli bättre ställd i tillgodoräkningshänseende än om han fortsatt sin utbildning inom

4 — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 101

krigsmakten. Han bör alltså uppflyttas till den näst lägsta bidragsklassen i civilförsvaret först efter 404 dagars tjänstgöring. Med avseende å övriga civilförsvarspliktiga finns icke anledning att genomföra en skillnad motsvarande den mellan vapenfria och icke vapenfria värnpliktiga. Civilförsvarslagen innehåller visserligen ett stadgande, att civilförsvarspliktig, som hyser allvarliga samvetsbetänkligheter mot att bära vapen, icke må åläggas tjänstgöring inom ordnings- och bevakningstjänsten. När civilförsvarsmyndigheterna genomgående söker att tillmötesgå de civilförsvarspliktigas önskemål om placering i tjänstegren, har emellertid detta stadgande i praktiken icke någon större aktualitet, och det skulle innebära en påtaglig orättvisa att bland dem, som icke har ordnings- och bevakningsuppgifter, ge en sämre ställning i ekonomiskt hänseende åt sådana som eventuellt befriats från dylika uppgifter med stöd av nämnda stadgande.

I övrigt torde personalens fördelning på bidragsgrupper böra ske i anslutning till värnpliktsavlöningskungörelsens gruppering med beaktande av de civilförsvarspliktigas tjänsteställning och utbildning. Huruvida alla nio bidragsgrupperna kan behöva utnyttjas är inte möjligt att nu avgöra liksom inte heller hur befattningarna i detalj skall inplaceras. Fördelningen torde böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Såsom jag förut anfört anser jag, att penningbidrag icke bör utgå till civilförsvarspliktig, som uppbär civilförsvarspenning.

I 16 § värnpliktsavlöningskungörelsen föreskrives, att värnpliktig bl. a. vid flygtjänstgöring må utöver penningbidrag åtnjuta ersättning enligt vad därom särskilt stadgas. Särskilda bestämmelser i ämnet har utfärdats av Kungl. Maj:t. Vid framläggande av propositionen 1959: 114 uttalade jag, att det icke råder någon tvekan om värdet av att kunna utnyttja helikoptrar och flygplan i civilförsvarets tjänst; hur organisationen härför borde utformas ansåg jag dock böra ytterligare övervägas. Det kan sålunda bli aktuellt, att civilförsvarspliktiga tages i anspråk för flygtjänstgöring, varvid i princip ersättningsbestämmelserna inom krigsmakten torde böra tillämpas.

Avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret innehåller, att Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t förordnar äger fastställa arvoden beräknade för år eller månad för sådan personal i befälsställning, vars tjänstgöring icke kan hänföras till vissa dagar eller timmar. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser om arvoden till civilförsvarschefer. Såsom utredningen uttalat förefinnes även i framtiden behov av ett dylikt bemyndigande. Det torde få framhållas, att civilförsvarschefs — och distriktschefs — skyldighet att tjänstgöra för utbildning och övning samt följa civilförsvarsförberedelser grundar sig på uppdraget att inneha befattningen och icke på civilförsvarsplikt.

Enligt värnpliktsavlöningskungörelsen må värnpliktig erhålla fri förlägnad och inkvartering i samband med inskrivning och vid

vissa andra tillfällen. Civilförsvarsmyndighet torde böra äga befogenhet att i den mån så erfordras bereda civilförsvarspliktiga dylika förmåner i motsvarande situationer.

Under tjänstgöring äger värnpliktig erhålla fri förplägnad och inkvartering. Utredningen har föreslagit samma regel för de civilförsvarspliktiga med vissa modifikationer. Jag anser, att i enhetlighetens intresse de militära bestämmelserna bör efterföljas i sin helhet i den mån icke särskilda förhållanden inom civilförsvaret motiverar avvikelser.

Värnpliktig erhåller under tjänstgöring såsom lån samtliga i den värnpliktiges personliga utrustning ingående persedlar. Om värnpliktig medgives begagna egna persedlar, erhåller han ersättning härför. Inom civilförsvaret tillhandahålles de tjänstgörande överdragskläder och andra persedlar i den mån så bedömes erforderligt. Detsamma torde böra ske även i fortsättningen. Författningsbestämmelser, som tillförsäkrar de civilförsvarspliktiga preciserade rättigheter härutinnan, synes kunna undvaras. Civilförsvarspliktig, som icke vill använda tillhandahållna persedlar, torde icke böra få ersättning för begagnandet av egna.

Ej heller i andra fall torde — med hänsyn till utbildningsperiodernas relativa kortvarighet och övriga förhållanden — någon ersättning böra tillerkännas civilförsvarspliktiga för bruk av egna kläder m. m.

Vad angår de tjänstgörandes sjukvårdsförmåner är, såsom utredningen framhållit, förutsättningarna härutinnan olika vid krigsmakten och vid civilförsvaret, i det att civilförsvaret i stor sett saknar en egen sjukvårdsorganisation. Även tjänstgöringsförhållandena skiljer sig från varandra. Genom den allmänna sjukförsäkringen är alla medborgare garanterade fri sjukhusvård jämte ersättning för större delen av förekommande läkarkostnader m. m. Jag har icke kunnat finna tillräckliga skäl för att sjukdom, som yppar sig under civilförvarstjänstgöring, generellt bör berättiga till bättre ersättning än då vårdbehov eljest uppkommer. Å andra sidan torde beträffande de värnpliktiga, som överföres till civilförsvaret, förmånerna vid sjukdom böra väsentligen behållas vid den militära nivån. Med de värnpliktiga torde böra jämföras övriga civilförsvarspliktiga — män och kvinnor — som befinner sig under den ålder då värnplikt upphör. I den mån vård å sjukvårdsinrättningar inom civilförsvaret eller krigsmakten icke kan beredas, torde den enklaste lösningen av ersättningsfrågan för dessa fall vara, att civilförsvaret lämnar de civilförsvarspliktiga gottgörelse för skäligen sjukvårdskostnader i den mån dessa icke täcks av den allmänna sjukförsäkringen. Med hänsyn till de förmåner, som jag föreslagit för de äldre civilförsvarspliktiga, torde dessa icke böra erhålla särskild gottgörelse för sjukvårdskostnader.

Vad för värnpliktiga är stadgat om begravningshjälp m. m. torde böra få motsvarande tillämpning inom civilförsvaret.

Utredningen har icke ingått på någon närmare prövning av bestämmel-

4* — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 101

serna i förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, utan har förutsatt, att förordningen fortfarande skall gälla i oförändrat skick. Det har i ett remissyttrande ifrågasatts, huruvida icke även bestämmelserna om ersättning i anledning av kroppsskada borde göras lika för krigsmakten och civilförsvaret. I avsaknad av utredning i ämnet är jag icke beredd att nu pröva innehållet i nämnda författningsbestämmelser.

Olika meningar råder om i vad mån civilförsvarspliktiga bör få uppbära premier. Till värnpliktiga utgår vid tjänstgöring inom krigsmakten dels utbildningspremier, avsedda för dem som med godkännande vitsord genomgått viss utbildning (till underbefäl, underofficer, officer m. m.), och dels tjänstgöringspremier för tjänstgöring som är längre än den vanliga värnpliktstjänstgöringen (394 dagar). Utredningen föreslår, att civilförsvarspliktig skall berättigas till tjänstgörings- men ej till utbildningspremie. Tjänstgöringspremie skulle utgå med ett belopp av 5 kronor för dag. Av remissinstanserna avstyrker lönenämnden förslaget om tjänstgöringspremie. Statskontoret finner tveksamt, om sådan premie bör införas inom civilförsvaret. Däremot tillstyrker civilförsvarsstyrelsen och försvarets civilförvaltning, att tjänstgöringspremie utgår, men förordar andra grunder här för än utredningen. Flera remissmyndigheter uttalar sig för att utbildningspremier skall ingå i förmånssystemet.

Med hänsyn till att civilförsvarspliktiga och värnpliktiga i princip bör vara likställda i avseende å ersättningsförmåner finner jag, att tjänstgöringspremie bör kunna tilldelas civilförsvarspliktig. Som jag tidigare framhållit bör tjänstgöringspremie dock icke utgå till civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern. För beviljande av tjänstgöringspremie torde böra upprätthållas krav på att den civilförsvarspliktige tjänstgjort vid krigsmakten och civilförsvaret sammanlagt mer än 394 dagar. Tid, för vilken tjänstgöringspremie må ha uppburits vid krigsmakten, bör härvid avräknas. De värnpliktigas tjänstgöringspremie uppgår till 100 kronor för varje hel premieberättigande tjänstgöringsperiod om 20 dagar. Beloppet synes för de civilförsvarspliktigas vidkommande böra fastställas till 5 kronor för dag.

Av skäl som jag nyss anfört anser jag att även utbildningspremie bör kunna tillkomma civilförsvarspliktiga. Sådan premie bör tilldelas den, som med godkännande vitsord genomgått befäls- eller specialistutbildning avsedd för någon av utbildningskategorierna A—D. Med hänsyn till utbildningspremiens syfte att utgöra ersättning för utbildning av viss kvalitet bör denna förmån kunna tillkomma alla civilförsvarspliktiga inom de angivna utbildningskategorierna och oberoende av om utbildningspremie uppburits i militär tjänstgöring. Också kommunalanställd, vilkens civilförsvartjänstgöring skall anses fullgjord i den kommunala anställningen, bör kunna tillerkännas utbildningspremie. På sätt som gäller inom krigsmakten bör tjänstgöringspremie uteslutas, när utbildningspremie utgår.

Utbildningspremierna vid krigsmakten är bestämda till vissa engångsbelopp, olika för olika slag av utbildning. Med beaktande av storleken av dessa belopp och den avsedda utbildningens längd föreslår jag, att för de civilförsvarspliktiga utbildningspremien, vilken för dem bör anges såsom ett enhetligt dagsbelopp, fastställas till 10 kronor om dagen.

Vad angår familjebidragen anser jag, att kretsen av de personer till vilka familjebidrag bör utgå — i överensstämmelse med familjebidragsförordningens föreskrifter — bör bestämmas så, att bidrag i princip skall tillkomma den som inkallas till tjänstgöring med stöd av 12 § civilförsvarslagen och som avlönas enligt de allmänna bestämmelserna för civilförsvarspliktiga. Av den föreslagna jämställdheten mellan kvinnor och män följer, att även kvinnlig personal härigenom blir berättigad till familjebidrag. De nya bestämmelserna bör därför såvitt här är ifråga såsom familjemedlemmar ange make, makes barn och adoptivbarn samt fränskild make. I övrigt bör den i familjebidragsförordningen gjorda uppräknningen av familjemedlemmar tillämpas. Enär den av mig i det föregående föreslagna civilförsvarspenningen för civilförsvarspliktiga över värnpliktsåldern är anpassad efter inkomstläget, uppkommer icke behov av familjebidrag för dessa civilförsvarspliktiga. Familjebidrag bör kunna utgivvas vare sig vederbörande är inskriven i civilförsvaret eller icke.

Försvarets civilförvaltning har föreslagit, att för beviljande av familjebidrag skall förutsättas tjänstgöring visst antal dagar. Jag delar uppfattningen, att man icke bör belasta familjebidragssystemet med ansökningar från korttidstjänstgörande civilförsvarspliktiga. Familjebidragsgivningen skiljer sig från övrig bidragsgivning, som här varit ifråga, därigenom att den är behovsprövad. Den föranleder därför ett omfattande arbete. I vanliga fall torde ej heller verkligt behov av familjebidrag uppkomma under en tjänstgöring om endast ett fåtal dagar. Den av försvarets civilförvaltning föreslagna väntetiden av åtta dagar förefaller mig dock väl lång. Inom civilförsvaret torde utbildningskurser om en vecka (6 vardagar) komma att anordnas i viss utsträckning. Sammanhängande heldagskurser av kortare tidslängd än 6 dagar torde bli mera sällsynta. Jag anser, att deltagare i veckokurser icke bör avskäras från möjlighet att erhålla familjebidrag. På grund härav föreslår jag, att såsom förutsättning för att familjebidrag skall utgå föreskrives, att tjänstgöring fullgjorts minst 6 dagar i följd, inklusive nödiga in- och utryckningsdagar. Detta villkor bör gälla för samtliga civilförsvarspliktiga, sålunda även för överförda värnpliktiga med uppskov, vilka tillförts civilförsvaret.

För värnpliktiga stadgade grunder rörande beräkning av familjebidragens belopp bör i princip gälla även familjebidragen till civilförsvarspliktiga.

De värnpliktigas familjebidragsförmåner är i vissa fall beroende av om

tjänstgöringen fullgöres enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen eller på annan grund. Såsom utredningen anført bör med värnpliktstjänstgöring enligt nämnda författningsrum likställas civilförsvartjänstgöring jämlikt 12 § 2 mom. och 3 mom. första stycket civilförsvarslagen. Av betydelse för de värnpliktigas familjebidrag är även i vissa fall, om tjänstgöringen är första tjänstgöring — då inhämtande av tillsynsmyndighetens medgivande kan vara behöfligt — eller om tjänstgöringen är av annat slag. Denna regel synes icke i en adekvat form kunna överföras till civilförsvarets område för tillämpning å sådana civilförsvarspliktiga, som icke är överförda värnpliktiga. Med regelns syfte synes förenligt, att man i stället i dessa fall direkt anknyter till den civilförsvarspliktiges ålder. Jag föreslår, att medgivande i föreskrivna fall skall inhämtas när den civilförsvarspliktige under kalenderåret icke uppnår 23 års ålder eller mera.

Enligt familjebidragsförordningen må Kungl. Maj:t såsom villkor för erhållande av familjebidrag stadga skyldighet för familjemedlem att hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande samt antaga lämpligt arbete, som erbjudes. Motsvarande torde böra gälla i fråga om civilförsvarspliktigas rätt till familjebidrag.

Såsom jag tidigare uttalat bör arbetsgivare få besvärsrätt ifråga om myndighets beslut angående familjebidrag till verkskyddspersonal.

För fall av mera omfattande inkallelser till krigstjänstgöring äger Kungl. Maj:t förordna om vidtagande av erforderliga åtgärder till undvikande av tidsutdräkt med familjebidragens utbetalande. Tillsynsmyndigheten äger medgiva, att provisoriskt bestämd familjepening må utbetalas. Då liknande situationer är tänkbara inom civilförsvaret även under de förhållanden, för vilka de föreslagna familjebidragsbestämmelserna skall gälla, synes motsvarande bemyndiganden — avseende mera omfattande inkallelser till civilförsvartjänstgöring — böra omfattas av nämnda bestämmelser.

Jämlikt familjebidragsförordningen åligger kommun skyldighet att utgiva familjebidrag. Enligt huvudregeln åvilar skyldigheten den kommun, varest den värnpliktige å inryckningsdagen var bosatt under sådana förhållanden, att han, om mantalsskrivning då skolat för rättas, ägt där mantalsskrivas. Var den värnpliktige bosatt utom riket, ankommer betalningsskyldigheten på Stockholms stad. Vid flyttning kan skyldigheten övergå å annan kommun. För kostnaderna äger kommun åtnjuta statsbidrag, varå förskott kan erhållas. Statsbidragsbestämmelserna innebär i korthet, att bidrag utgår för hela kostnaden för familjepening till medlem av den trängre familjekretsen och för begravningsbidrag samt med 88 procent av kostnaden för familjepening i annat än angivna fall, för bostadsbidrag, näringsbidrag och sjukbidrag; vad Stockholms stad utgiver för utom riket bosatt värnpliktig återgäldas helt av staten. I förord-

ningen avsedda ärenden handläggas å kommunens vägnar av en familjebidragsnämnd.

Enligt utredningens förslag skall kommun bestrida kostnaderna jämväl för familjebidrag till civilförsvarspliktig och skall kommunal myndighet avgöra ärendena. Dessa förslag har godtagits eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Även jag tillstyrker deras genomförande. Jag vill erinra, att de väsentliga skälen för att kommunerna ålagts ekonomiskt ansvar för familjebidragen till värnpliktiga varit, att kommunerna genom familjebidragen befrias från vissa sociala utgifter och att bestämmanderätten ifråga om familjebidragen och deras belopp lagts hos kommunerna. Någon annan ordning för prövning av familjebidrag till civilförsvarspliktig än genom kommunal myndighet torde icke kunna ifrågakomma. Även i övrigt äger vad som anförts för kommunernas ansvar beträffande värnpliktigas familjebidrag i lika mån giltighet när det gäller motsvarande förmåner för civilförsvarspliktiga.

Prövningen rörande familjebidrag till civilförsvarspliktiga bör ankomma på samma kommunala myndighet som prövar bidragen till de värnpliktiga, d. v. s. familjebidragsnämnden.

Jag godtager vidare utredningens förslag, att statsbidrag skall utgå till kommunernas utgifter för familjebidrag till civilförsvarspliktiga enligt samma grunder som stadgas för familjebidrag till värnpliktiga.

Kostnaden för familjebidrag till verkskyddspersonal skall slutgiltigt stanna på arbetsgivaren. Utbetalning av bidrag till de bidragsberättigade torde utan olägenhet kunna ske direkt från arbetsgivaren efter erhållet besked från familjebidragsnämnden angående storleken av vad som skall utgivas. Härigenom inbesparas arbete för kommunerna med utbetalning och räkenskapsföring, och förskottsfarande undgår.

Vad i familjebidragsförordningen är stadgat om att Konungen förordnar tillsynsmyndighet bör gälla också beträffande familjebidragen till civilförsvarspliktiga.

De kommunala myndigheter, som skall handha familjebidragsgivningen, behöver vissa uppgifter från civilförsvarsmyndigheterna. Ett remiss- eller rapporteringssystem måste därför ordnas beträffande såväl de inskrivna som i förekommande fall de icke inskrivna civilförsvarspliktiga jämte annan personal, som må vara berättigad till familjebidrag.

Förslag har framförts, att sådana administrationskostnader för familjebidragsgivningen, vilka hänför sig till civilförsvarspliktiga, skulle bestridas av medel under elfte huvudtiteln. Jag förordar emellertid, att ifrågavarande kostnader i sin helhet bestrides från vederbörliga anslag under fjärde huvudtiteln.

Utredningen har upptagit frågan om vilka förutsättningar med avseende å tjänstgöringstidens längd, som bör gälla för

rätt till ersättning. Utredningen har kommit till slutsatsen, att de för värnpliktiga stadgade ersättningsgrunderna bör inom civilförsvaret i princip tillämpas i sin helhet för varje dag, varav minst 7 timmar i följd tages i anspråk för tjänstgöring. Vid kortare tjänstgöring anses endast vissa förmåner böra utgå. Även jag finner lämpligt, att såvitt angår tjänstgöring för utbildning fulla förmåner i princip må utgå endast för heldagstjänstgöring. Heldagstjänstgöring bör i regel omfatta minst 7 timmar. Erforderliga in- och utryckningsdagar i samband med heldagsutbildning torde dock alltid böra räknas som heldagar, även om tjänstgöringstiden skulle understiga den nyssnämnda. Det bör vidare vara möjligt att utgiva ersättning till exempelvis skiftarbetare, som på grund av deltagande i kvällskurser lider inkomstminskning, eller till rörelseidkare, vilkas näringsutövning äger rum utom ordinarie arbetstid. Frågan om viss minimitid för rätt till familjebidrag har jag berört i det föregående.

I anledning av vad i ett remissyttrande anförts angående ersättning under övning vill jag framhålla, att övningstiderna inom civilförsvaret i regel ej överstiger mer än en eller annan dag och att övningarna ofta berör ett större antal personer. Något egentligt behov av ersättning vid tjänstgöring av sådan kort varaktighet torde i allmänhet inte förefinnas. Däremot skulle ett betydande administrativt arbete uppkomma, om kontant ersättning skulle utgivas till deltagare i övningar. Jag anser därför, att penningbidrag, familjebidrag och premier i regel icke bör utgå vid övningar.

Rörande omfattningen av de förmåner, som bör utgå vid tjänstgöring under kortare tid än 7 timmar i följd, råder olika meningar bland dem, som yttrat sig. Med hänsyn till önskvärdheten av att ej tynga förvaltningsarbetet och då behov av bidrag under deldagstjänstgöring i allmänhet icke torde göra sig gällande med större styrka, anser jag förmånerna böra starkt begränsas. Enligt avlöningsreglementet för personal i det allmänna civilförsvaret utgives vid deldagstjänstgöring ersättning för resor och — under vissa förutsättningar — timlön. För egen del anser jag, att förmånen av fria resor bör behållas. Därutöver bör enligt min mening i allmänhet icke föreligga rätt till ersättning av något slag vare sig kontant eller in natura. Civilförsvarsmyndighet bör dock givetvis vara oförhindrad bl. a. att, i den mån så finnes behövt och medel härför är anslagna, anordna utspisning m. m.

Jämlikt 1 § 3 mom. familjebidragsförordningen äger Kungl. Maj:t föreskriva, att bestämmelserna i förordningen, med de inskränkningar som må finnas påkallade, skall tillämpas å krigsfrivilliga och annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten, samt å medlemmar av frivillig organisation, däri inbegripet hemvärnet, under tid då de deltar i utbild-

ningskurs eller övning. I Kungl. brev den 3 juni 1960 om viss frivillig tjänstgöring och utbildning vid försvaret m. m. har meddelats bestämmelser om ersättning till sådana personalkategorier. 1954 års värnplikts-avlöningsutredning har i sitt betänkande den 29 december 1960 rörande förmåner för värnpliktiga m. fl. under frivillig tjänstgöring m. m. föreslagit vissa ändringar i bestämmelser, som meddelats rörande frivilliga m. fl. vid krigsmakten. Förslag i ämnet har framlagts för riksdagen i årets statsverksproposition (bil. 6 p. 62). I den mån behov uppstår av regler rörande ersättning vid frivillig tjänstgöring m. m. vid civilförsvaret bör de bestämmelser, som gäller inom krigsmakten, bli vägledande.

Av svenska stadsförbundet framfört förslag om statsbidrag till kommuns kostnad för avlönanande av kommunalanställd vid civilförsvartjänstgöring i vissa fall finner jag mig icke böra biträda.

Någon exakt beräkning av kostnaderna för de av mig framlagda förslagen torde icke nu kunna utföras, bl. a. därför att inplacering i penningbidragsklasser icke skett. I sin helhet torde kostnaderna för det nya lönesystemet, såvitt nu kan bedömas, komma att bli av samma storleksordning eller lägre än kostnaderna vid en fortsatt tillämpning av gällande bestämmelser.

De grundläggande föreskrifterna om familjebidrag till civilförsvarspliktiga torde böra inarbetas i familjebidragsförordningen. I enlighet med vad nu angivits har inom inrikesdepartementet utarbetats förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen.

Beträffande övriga ersättningar åt civilförsvarspliktiga torde av riksdagen böra inhämtas bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordade grunder.

Med hänsyn till att vissa av de förordade förmånerna för civilförsvarspliktiga skulle anknyta till den föreslagna lagen om allmän försäkring, vilken är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1963, torde även här ifrågavarande bestämmelser i sin helhet böra bli gällande först fr. o. m. nämnda dag.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t ville genom proposition föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med förut angivna grunder utfärda bestämmelser angående avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m.,

Kungl. Maj:ts proposition nr 101 år 1962

dets ock antaga det inom inrikesdepartementet utarbetade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 29 mars 1946 (nr 99) om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordningen).

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bo Stenfors